Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ОҚШОМИ

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети ва халқ депутатлари шаҳар Советининг органи

Газета 1966 йил 1 июлдан чиқа бошлаган. № 225 (6. 714) 1988 йил 1 октябрь, шанба Баҳоси 3 тийин

30 сентябрда Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми бўлди. Пленум Марказий Комитет Сиёсий бюросининг сиёсий ислоҳот ва партия аппарати структурасини такомиллаштириш масалалари юзасидан XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси йўл-йўриқларидан келиб чиқувчи таклифларини кўриб чиқди.

Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетининг Пленуми тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1988 йил 30 сентябрда КПСС Марказий Комитетининг Пленуми бўлди.

Пленум XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорлари асосида Сиёсий бюронинг партия аппаратини қайта ташкил этиш билан боғлиқ таклифларини ҳамда баъзи кадр масалаларини кўриб чиқди. Пленумда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев нутқ сўзлади.

Ўртоқ М. С. Горбачев А. А. Громиконинг пенсияга чиқаришни илтимос қилиб КПСС Марказий Комитетига мурожаат этганлигини маълум қилди. М. С. Горбачев А. А. Громиконинг Коммунистик партия ва Совет давлати олдидаги катта хизматларини қайд этиб, унга эзгу тилаклар билдирди. (М. С. Горбачев билан А. А. Громико нутқлари матбуотда эълон қилинмоқда).

Пленум А. А. Громиконинг илтимосини қондириб, уни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси вазифасидан озод қилди.

Пленум КПСС Марказий Комитетининг ички ва ташқи сиёсатнинг асосий йўналишлари бўйича комиссиялари тўғрисида қарор қабул қилди. (Мазкур масалага доир қарор матбуотда эълон қилинмоқда).

Пленум КПСС Марказий Комитетининг секретари В. А. Медведевни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси этиб сайлади.

Пленум КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси В. М. Чебриковни КПСС Марказий Комитетининг секретари қилиб сайлади.

Пленум А. В. Власовни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат этиб сайлади.

Пленум А. П. Бирюкова билан А. И. Лукьяновни КПСС Марказий Комитети секретарлари вазифасидан озод қилиб, уларни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидатлар этиб сайлади.

Пленум М. С. Соломенцев пенсияга чиқиши муносабати билан уни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси ва КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия контроли комитетининг раиси вазифаларидан озод қилди.

Пленум В. И. Долгих пенсияга чиқиши муносабати билан уни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат ва Марказий Комитет секретари вазифаларидан озод қилди.

Пленум П. Н. Демичев пенсияга чиқиши муносабати билан уни КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзолигига кандидат вазифасидан озод қилди.

Пленум А. Ф. Добринин пенсияга чиқиши муносабати билан уни КПСС Марказий Комитетининг секретари вазифасидан озод қилди.

Пленум Б. К. Пугони КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Партия контроли комитетининг раиси этиб тасдиқлади.

Шу билан КПСС Марказий Комитетининг Пленуми ўз ишини тамомлади,

КПСС Марказий Комитети Бош секретари М. С. Горбачев нутқи

Ўртоқлар! Сиёсий бюро сиёсий ислоҳот ва партия аппарати структурасини такомиллаштириш масалалари юзасидан XIX Бутуниттифоқ партия конференциясининг йўл-йўриқларидан келиб чиқувчи таклифларни муҳокама этиш учун Марказий Комитетнинг ушбу Пленумини чақиришни зарур, деб топди.

Мазкур масалаларни пухта ва ҳар томонлама ишлаб чиқиш шуни кўрсатдики, партия вазифаларининг ўзгариши, жамиятнинг сиёсий авангарди сифатида унинг роли оширилиши муносабати билан Марказий Комитетнинг, Сиёсий бюронинг, партия Марказий Комитети секретарлари ҳамда аппаратининг фаолиятини такомиллаштириш зарурати туғилди. Табиийки, бу нарса партия раҳбар кадрларини жой-жойига қўйишда муайян ўзгартишларни тақозо этади.

Шу масалаларнинг кўпчилиги Марказий Комитетнинг фаолият доирасига киради. Аслини олганда ушбу Пленумни чақиришнинг сабаби ҳам мана шундадир. Сиёсий бюронинг шу хусусдаги конкрет таклифларини Пленумга маълум қиламан.

Аммо мен, аввало, ўртоқларга шуни маълум қилмоқчиманки, Сиёсий бюро аъзоси, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Андрей Андреевич Громикодан КПСС Марказий Комитети номига ариза тушди. Уни ўқиб эшиттиришга ижозат бергайсиз.

«Совет Иттифоқи Коммунистик партияси Марказий Комитетига, КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросига, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачевга.

Ёшим анча улғайди. Ҳаётда босиб ўтилган йўлга назар ташлар эканман, пенсияга чиқиш мен учун бирдан-бир оқилона қарор деб ҳисоблайман.

57 йилдан буён Ленин партиясининг аъзоси эканлигим, 36 йилдан буён Марказий Комитет составида бўлиб, 15 йилдан буён Сиёсий бюро аъзоси эканлигимдан фахрланаман. Мени партия қаерга юбормасин, ҳамма жойда ишни мамлакат манфаатлари тақозо этганидек виждонан бажаришга ҳаракат қилдим. Фанлар академияси системасида ҳам, дипломатия ишида ҳам, шу жумладан СССР ташқи ишлар министри лавозимида ҳам, мен СССР Олий Совети Президиумининг Раиси этиб сайланганимдан кейин ҳам шундай бўлди.

Совет жамиятини қайта қуришдан ва партия, унинг XXVII съезди, XIX Бутуниттифоқ конференцияси, Марказий Комитет Пленумлари қабул қилган қарорларни амалга оширишдан иборат буюк ишнинг эътиқодли тарафдориман. Ана шу тарихий қарорларни бажаришга ўз ҳиссасини қўшиш — ҳар бир коммунистнинг, онгли ҳар бир совет кишисининг бурчидир. Ҳар куни бутун партия билан, бутун халқ билан умумий сафда боришни истайман, сизлар мени тўғри тушуняпсизлар, деган умид билан ўзимни юпатаман. Мавқеимнинг ўзгариши партия ва давлат манфаатлари йўлида бахолиқудрат вазифаларни бажаришим учун тўсиқ бўлмайди, албатта.

Ватан бахт-саодати, тинчлик манфаатлари йўлида биргаликдаги иш учун Марказий Комитетга раҳмат, сизларнинг ҳаммангизга раҳмат.

А. Громико».

Биз Сиёсий бюрода бу масалани муҳокама этдик ва Андрей Андреевичнинг илтимосини қўллаб-қувватлашга қарор бердик. Биз ҳаммамиз А. А. Громикони йирик сиёсат ва давлат арбоби, деб биламиз. У ўттиз йилдан кўпроқ вақтдан буён партия Марказий Комитетининг аъзосидир. Қарийб ярим асрлик умр дипломатия ишига бағишланди: АҚШда, Буюк Британияда элчи, СССРнинг БМТ Хавфсизлик Кенгашидаги вакили, СССР ташқи ишлар министрининг ўринбосари, сўнгра эса министри бўлди. Бирлашган Миллатлар Ташкилотини тузиш тўғрисидаги ҳужжатлар остида Андрей Андреевич Громико Совет давлати номидан қўйган имзо турибди.

А. А. Громико 1973 йилда Марказий Комитет Сиёсий бюросининг аъзоси, 1985 йилда эса СССР Олий Совети Президиумининг Раиси қилиб сайланди.

Кўриб турибсизларки, ўртоқлар, катта ҳаёт йўли босиб ўтилди, босиб ўтилганда ҳам турли даврларда, баъзан мураккаб йилларда босиб ўтилди. Унинг фаолияти мамлакатда ҳам, чет элларда ҳам таҳсинга сазовор бўлди.

Умуман у бой сиёсий тақдир соҳибидир. Андрей Андреевичнинг ўзи ҳам, уни аллақачондан буён ва яхши билувчи биз ҳаммамиз ҳам ёдга олса арзийдиган нарсалар бор, деса бўлади.

Бугун, Андрей Андреевич муносиб равишда пенсияга чиқадиган кунда унинг Сиёсий бюродаги ўртоқлари номидан унга ғоят катта меҳнати, партия ва давлатга садоқат билан қилган меҳнати учун миннатдорчилик билдиришни, сиҳат-саломатлик тилашни истардим. Пленум қатнашчилари ҳам худди шундай фикрда бўлсалар керак, деб ўйлайман.

Лекин ўйлайманки, Андрей Андреевич бундан буён ҳам мамлакатнинг ижтимоий-сиёсий турмушида қатнашаверади, бизни ўз тажрибаси билан қўллаб-қувватлайверади.

Андрей Андреевич Громикога эзгу-истакларни билдиришга яна бир бор ижозат этгайсиз. **(Қарсаклар).**

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ ПЛЕНУМИНИНГ 1988 ЙИЛ 30 СЕНТЯБРДАГИ ҚАРОРИ

XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси қарорлари асосида КПСС Марказий Комитети комиссияларини тузиш ва КПСС Марказий Комитети аппаратини қайта ташкил этиш тўғрисида

1. Пленум КПСС Марказий Комитетининг қуйидаги комиссиялари бўлишини мақсадга мувофиқ деб топди:

— Партия қурилиши ва кадрлар сиёсати масалалари комиссияси (раис Г. П. Разумовский);

— КПСС Марказий Комитетининг идеология комиссияси (раис В. А. Медведев);

— Социал-иқтисодий сиёсат масалалари комиссияси (раис Н. Н. Слюньков);

— Аграр сиёсат масалалари комиссияси (раис Е. К. Лигачев);

— Халқаро сиёсат масалалари комиссияси (раис А. Н. Яковлев);

— Ҳуқуқ сиёсати масалалари комиссияси (раис В. М. Чебриков).

2. КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросига қайта қуришни чуқурлаштириш ва мамлакат сиёсий системасини ислоҳ қилишни амалга ошириш шароитларида партия органлари вазифалари ўзгаришини ҳисобга олиб, КПСС Марказий Комитети аппарати ва маҳаллий партия комитетларининг янги структурасини яратиш юзасидан амалий тадбирлар кўриш топширилсин.

3. Иттифоқдош республикалар Компартияларининг Марказий Комитетлари, ўлка, область партия комитетлари ҳозир ўтаётган ҳисобот ва сайлов йиғилишлари чоғида партия аппаратига кадрлар танлаш, бу ишга юксак сиёсий ва ишчанлик фазилатларига эга бўлиб, коммунистлар ва партиясизлар орасида ишонч ва обрў-эътибор қозонган, қайта қуришнинг эътиқодли тарафдорлари бўлган ўртоқларни кўтариш масалаларига алоҳида эътибор берсинлар.

КПСС Марказий ревизия комиссиясининг мажлиси тўғрисида

ИНФОРМАЦИОН БИЛДИРИШ

1988 йил 30 сентябрда КПСС Марказий ревизия комиссиясининг мажлиси бўлди. Ташкилий масала кўриб чиқилди. Ўртоқ И. В. Капитонов пенсияга чиқиши муносабати билан у КПСС Марказий ревизия комиссиясининг раиси вазифасидан озод қилинди.

КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, КПСС Марказий Комитетининг секретари

Вадим Андреевич МЕДВЕДЕВ

1929 йилнинг 29 мартида Ярославль областининг Данилов районидаги Мохоньково қишлоғида туғилган, рус.

1951 йилда Ленинград давлат университетини тамомлаган. Шу университетда ассистент, сўнгра эса катта ўқитувчи бўлиб ишлаган. 1952 йилдан КПСС аъзоси. 1956 йилдан Ленинград темир йўл транспорти инженерлари институтининг доценти, 1961 йилдан эса Ленинград Совети номли Ленинград технология институти сиёсий иқтисод кафедрасининг мудири бўлиб ишлади.

1968 йилда Ленинград шаҳар партия комитетининг секретари этиб сайланди. 1970 йилдан 1978 йилгача КПСС Марказий Комитети Пропаганда бўлими мудирининг ўринбосари бўлиб ишлади. 1978—1983 йилларда КПСС Марказий Комитети ҳузуридаги Ижтимоий фанлар академиясининг ректори бўлди. 1983 йилда КПСС Марказий Комитети Фан ва ўқув юртлари бўлимининг мудири этиб тасдиқланди.

Партия XXV ва XXVI съездларида КПСС Марказий ревизия комиссиясининг [illegible], XXVII съездда эса КПСС Марказий Комитетининг аъзоси этиб сайланди. Партия Марказий Комитетининг 1986 йил март Пленумида КПСС Марказий Комитетининг секретари қилиб сайланди. Айни вақтда у КПСС Марказий Комитети бўлимининг мудиридир.

СССР Олий Советининг депутати.

СССР Фанлар академиясининг мухбир аъзоси. Социализмнинг сиёсий иқтисодига доир бир қанча асарларнинг авторидир.

КПСС Марказий Комитетининг Пленумида

А. А. Громико нутқи

Азиз ўртоқлар!

Менинг КПСС Марказий Комитети составидаги мавқеим ўзгариши муносабати билан ўзимни маъюс сезяпман, албатта. Аммо ёш ҳам шуни тақозо қилади ва буни ҳисобга олиш керак.

Бизларнинг ҳаммамиз турмуш зинапояларидан қадам ташладик. Баъзилар кўпроқ, бошқалар эса камроқ ҳаёт йўлини босиб ўтди. Аммо ҳар бир киши мамлакат учун, одамлар учун, партия учун нималар қилдим, деб чамалаб кўради ва тўғри қилади. Мен ҳам шундай қиляпман.

Имкониятимга яраша меҳнат қилдим. Гарчи турли, қийин, ҳатто жуда қийин даврларни бошдан кечирган бўлсак-да, биз ҳаммамиз буни биламиз, ҳамма жойда дўстлар мададини ҳис этиб турдим. Бироқ марксизм-ленинизм фанининг ҳаққонийлигига, буюк ғояларимизга бўлган чексиз ишонч меҳнатда кучимга куч қўшди.

Менинг шанимга айтилган эзгу сўзлар учун Михаил Сергеевич Горбачевга ташаккур билдираман. Мен бу сўзлардан ғоят таъсирландим.

Шунга астойдил аминманки, мамлакатнинг бутун турмушини революцион қайта қуриш йўли бирдан бир тўғри ва илмий асосланган йўлдир.

Партия ва унинг Марказий Комитети КПСС XXVII съезди, XIX Бутуниттифоқ партия конференцияси ва партия Марказий Комитети Пленумларининг қарорларини амалга ошириш учун қилаётган барча ишларни қатъий қўллаб-қувватлайман.

Бизнинг раҳбар коллективимизда — партия Марказий Комитети ва Марказий Комитет Сиёсий бюросида ғоявий ва сиёсий бирлик мавжудлигидан чуқур мамнуният изҳор қиламан. Мазкур коллективда ленинча принципцлар, ленинча ғоялар ҳукмрондир.

Мамлакат олдига қўйилган вазифалар ҳал этилиши зарурлигига ва ҳал этилишига аминман. Ленин кунларидан бошлаб етмиш йиллик тарих мобайнида халқ амалга оширган қаҳрамонона ишлар бунга кафолат беради.

Биргаликдаги иш ва ишонч учун ҳаммангизга миннатдорчилик билдираман.

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети бюросида

Ўзбекистон Компартияси Тошкент шаҳар комитети бюроси 29 сентябрь куни бўлган навбатдаги мажлисда Киров район партия комитетининг ишчилар синфининг муносиб ўринбосарларини тайёрлаш борасидаги иши тўғрисидаги масалани кўриб чиқди.

Киров район партия комитети район корхона ва ташкилотлари учун малакали ишчи кадрлар тайёрлашга раҳбарлик борасида муайян ишларни олиб бораяпти, деб қайд этилди. Мазкур масалалар район партия комитети бюроси мажлисларида, пленумларда муҳокама қилинган. Мактаблараро ўқув-ишлаб чиқариш комбинатларида ҳамда ҳунар-техника билим юртларида кўникма ҳосил қилгандан сўнг ишга қабул қилинган йигит ва қизлар сони кўпайди, олти ҳунар-техника билим юртидан учтаси бевосита район корхоналари учун ишчи кадрларни тайёрлаяпти, корхоналарда ва мактабларда ўқувчилар ўринлари ташкил этилмоқда.

Шу билан бирга Киров район партия комитетининг ишчи ўринбосарлари тайёрлашни ташкил этиш борасидаги фаолиятида жиддий камчиликлар ва нуқсонлар ҳам бор. Корхоналарнинг партия ташкилотлари, раҳбарлари ишчи кадрларнинг ўринбосарлари ҳақида етарли даражада ғамхўрлик қилишмаяпти. Малакали кадрларни тайёрлаш борасидаги камчиликлар туфайли ҳар йили район корхоналарига қарийб 1700 нафар малакасиз ишчилар қабул қилинади. Муайян касблар бўйича кадрларни тайёрлаш программаси ишлаб чиқилмаган. Ўқувчиларни ишчи касбларига йўналтириш юзасидан ишлар олиб борилмаяпти. 4 — 8 синф ўқувчиларининг меҳнат таълими паст савияда. 28 минг нафар 4—10 синф ўқувчиларидан атиги 7,7 минг нафари мустақил ҳаётга қадам қўйишдан олдин меҳнат кўникмаларини ҳосил қилиши имконига эга. Ҳунар-техника билим юртларининг моддий базаси бўш. Инженер-педагог ходимлар бир қисмининг малакаси талаб даражасида эмас.

Шаҳар партия комитети бюроси Киров район партия комитети ишчилар синфининг айниқса маҳаллий миллат вакилларидан муносиб ўринбосарларини тайёрлаш борасида бўш иш олиб бораётганлигини қайд этиб, ёш ўринбосарларни тайёрлаш ҳунар-техника билим юртлари ва ўқув-ишлаб чиқариш комбинатлари моддий-техника базасини мустаҳкамлаш учун коммунист раҳбарларнинг масъулиятини оширишни, корхоналарнинг партия ташкилотлари ва раҳбарияти билан ҳамкорликда ишчи кадрларни тайёрлашнинг истиқболли программасини ишлаб чиқиш ва тасдиқлашни топширди. Киров район ижроия комитети коммунист раҳбарларига ишчи кадрларни тайёрлаш масалалари билан боғлиқ ўз фаолиятларини қайта қуриш, халқ таълими Совети таркибида касбга йўналтирувчи комиссия ёки сектор ташкил этилишини кўзда тутишни топширди.

Бюро Тошкент шаҳар халқ контроли комитетининг «Тошкент шаҳрида гўшт ва эҳтиёж катта бўлган озиқ-овқат товарларини тақсимлаш системаси ва савдоси тўғрисида»ги маълумотини кўриб чиқди (мазкур масалага доир материал эълон қилинади).

Тошкент шаҳар партия комитети бюросининг мажлисида бошқа айрим масалалар ҳам кўриб чиқилиб, улар юзасидан тегишли қарорлар қабул қилинди.

Реконструкция шарофати

◉ «Учқун» тўқимачилик-галантерея ишлаб чиқариш бирлашмаси коллективининг маҳсулот сифатини яхшилаш борасида кўраётган тадбирлари яхши самара бермоқда.

Бунда реконструкция ишларининг кенг миқёсда олиб борилаётганлиги ҳам алоҳида аҳамият касб этаяпти.

Бирлашмада бир кунда 78 минг сўмликдан зиёд тўқимачилик-галантерея маҳсулотлари, 93 минг сўмлик халқ истеъмоли моллари, шартнома баҳолари бўйича 95 минг сўмлик маҳсулот тайёрланяпти.

Бирлашманинг биргина тўқимачилик участкаларида ишни шу куннинг талаблари асосида ташкил этишга алоҳида эътибор берилмоқда. Бу эса ишчиларнинг меҳнат шароитларини яхшиланишига яшил йўл очаяпти.

«ОҚ ОЛТИН» ВАТАНГА

Республика областларида пахта тайёрлашнинг бориши тўғрисида шу йил 30 сентябрга бўлган

МАЪЛУМОТ

(Планга нисбатан процент ҳисобида)

Хоразм	2,41	66,91
Қашқадарё	2,87	50,04
Тошкент	5,51	43,49
Фарғона	2,50	41,29
Наманган	2,73	39,48
ҚҚАССР	3,29	39,46
Сурхондарё	2,96	38,77
Андижон	1,85	36,59
Бухоро	3,09	34,32
Сирдарё	3,68	23,26
Самарқанд	1,93	16,36
Республика бўйича:	2,94	37,40

XIX

Партия конференцияси қарорлари—ҳаётга!

Халқ таълимиислоҳоти йўлида

Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси бўлиб ўтганига уч ой бўлди. Бу анжуманда қатнашган тошкентлик делегатлар шу кунларда қандай ишларни амалга оширмоқдалар? Тошкент Электротехника алоқа институтининг ректори, Бутуниттифоқ XIX партия конференциясининг делегати Жўра Абдуллаев жамоатчи мухбиримизга қуйидагиларни гапириб берди:

— Совет Иттифоқи Коммунистик партиясининг XIX Бутуниттифоқ конференциясида ёшларни тарбиялаш, халқ хўжалигига мутахассисларни тайёрлаш тўғрисида аниқ кўрсатмалар берилди.

Маълумки, ҳозир Совет Иттифоқида, республикамизда олий таълимни, ўрта мактабларни интеграциялаш масаласи жуда катта аҳамиятга эгадир. Иттифоқ миқёсида интеграциялаш ёки умумлаштириш масаласи ҳал қилинди. Олий ва махсус ўрта таълим министрлиги, СССР Маориф министрлиги, ҳунар-техника таълими давлат комитети бирлаштирилиб, Халқ маорифи Давлат комитети тузилди. Бизнинг республикамизда мана шу учта ташкилот бирлаштирилиб, Ўзбекистон ССР Халқ таълими министрлиги тузилди.

Бу умумлаштириш ҳозирча юқори табақада кетаяпти. Қандай қилиб биз мана шу умумлаштиришни кундалик ҳаётга — ўрта мактаблар ва олий мактабларнинг ишида тадбиқ этишимиз керак? Менимча, агар шу масала ҳал қилинмаса, юқори табақада ўтказилган умумлаштиришдан фойда жуда кам бўлса керак. Бу ҳақда ҳамма педагоглар, олий ва ўрта мактаб ходимлари ўйлашлари керак. Биз ҳам шу соҳада ўйлаб, айрим тадбирларни амалга оширдик, маълум тадбирларни амалга оширмоқдамиз.

Кўп йиллик тажриба шуни кўрсатдики, ҳар бир институтга келадиган ёшлар шу институтда бериладиган мутахассисликка ишқивоз бўлиши керак. Демак, касб танлаш ёки ёшларни мутахассисликка ҳавасини ўргатиш масаласини биз ўрта мактаблардан бошлашимиз керак. Бунинг учун биз тажриба сифатида ўтган йилги ўқув йилида Киров районидаги мактабларaро ўқув ишлаб чиқариш комбинатида радиотехника ва алоқа синф лабораториясини ташкил этдик. Бу лабораторияни тўлиқ жиҳозлантирдик. Лабораторияда дарсларни олиб бориш учун жуда ҳам юқори малакали инженерни бердик.

Ўтган бир йил шуни кўрсатдики, ёшларимиз мана шу радиотехника — алоқа мутахассислигига жуда ҳам ишқивоз эканлар. Шунинг учун биз ана шундай лабораторияни ташкил қилиш тўғрисида методик қўлланма ишлаб чиқдик. Ўзбекистон ССР Алоқа министрлиги билан маслаҳатлашиб, шу соҳада қилаётган ишимизни республикага тарқатиш масаласини қўйдик. Министрлик бизнинг таклифларимизни қабул қилди. 22 июль куни Ўзбекистон ССР Алоқа министрлигининг кенгайтирилган коллегиясида кадрларни тайёрлаш масаласи қўйилди. Мана шунда бизнинг таклифимиз ўртага қўйилди. Областлардан келган барча алоқа бошқармаларининг раҳбарлари бизнинг таклифимизга қўшилишди. Ҳамма область бошқармаларини қўлланмалар билан таъминладик.

Ана шу коллегиянинг қарори амалга ошадиган бўлса, республикамиздаги барча катта шаҳарлардаги ўқув ишлаб чиқариш комбинатларида радиотехника ва алоқа синф лабораториялари ташкил қилинади.

Партия XIX конференциясидан қайтиб келгандан кейин биз институтдаги ўқитувчилар билан, методистларимиз билан кўп фактларни анализ қилдик. Анализ натижасида шундай фикрга келдик. Ҳозир ҳисоблаш машиналари, айниқса, шахсий компьютерлар ҳаётнинг ҳамма соҳаларига кириб боряпти, ҳамма ерда қўлланиляпти. Бу соҳада мамлакатимизда катта ишлар қилиняпти.

Биринчидан, кўп жойларда, мана Тошкент шаҳрида бир қанча шахсий компьютерлар ташкил этилди, мактабларда ўқитувчиларимиз, айниқса математика ўқитувчилари шу соҳада қайта тайёрланяпти. Ёз ойида бўлиб ўтган ўқитувчиларнинг программалаш соҳасидаги конкурси бизга шуни маълум қилдики, кўп ўқитувчиларимизнинг ўзлари шахсий компьютерларда ишлашни яхши эгаллаган эмасдилар. Масалани программалаш ва уларни ишлатишни ўзлари эгалламаганлар. Шунинг учун биз ўрта мактаб ўқитувчиларини программалаш асосларига, ҳисоблаш техникасини ўргатиш, мана шу шахсий компьютерларни ишлата олишини ўргатишни вазифамиз деб билдик.

Институтимизда кўп йиллардан бери техника тараққиёти халқ университети ишлайди. Ўрта мактаб ўқитувчиларига ёрдам сифатида мана шу халқ университети қошида информатика ва ҳисоблаш техникаси факультетини очмоқчимиз. Мана шу факультетнинг ишини Киров район ўқитувчилари билан бошламоқчимиз.

Бунинг учун биз Киров район партия комитети билан келишдик. Ишонамизки, шу ойдан барча ташкилотларда халқ университетлари ўз ишини бошлаганда бизнинг институтда бошқа факультетлар қаторида илмий тараққиёт халқ университетида информатика ва ҳисоблаш техникаси факультети ҳам ишга тушади.

Кейинги уч-тўрт йилдан бери бизнинг методистларимиз ҳозирги замон талабига жавоб берадиган янги ўқув методикалари устида ишлаб келишяпти. Масалан, блок методи битта факультетда қўлланиб, икки йилдан бери ўз натижасини кўрсатди. Бу метод бу йилдан бошлаб институтнинг 3, 4, 5-курсларига тадбиқ этиладиган бўлди. Бундан ташқари ўтган йили физика кафедрасининг мудири, профессор Халинуннинг ташаббуси билан циклли методда дарс бериш масаласи қўйилган эди. Бир йил ичида бу методнинг яхши самарадорлиги аниқланди. Ректоратнинг мажлисида физика кафедраси ҳам, олий математика ва ҳисоблаш математикаси кафедралари ҳам ана шу циклли методни қўллаш чораларини кўришадиган бўлди.

Биз ҳисоблаш техникасини қанчалик студентларимизга яхши, пухта ўргатсак, улар ҳозирги замон техникасини шунча чуқур эгаллай олади ва ҳозир саноатимиз чиқараётган ва бундан кейин чиқарадиган системаларни, аппаратларни қўллаш қобилиятига эга бўлишади. Шунинг учун биз ҳисоблаш техникасига жуда катта эътибор беряпмиз.

Биз кўп ана шундай методлар устида ўйлаб, ишлаб, 2—3 йил ичида янада такомиллашган системани амалга оширишимиз керак. Ана шу системани охирига етказсак, демак биз халқ хўжалигини юқори сифатли инженер кадрлар билан таъминлаш масаласига ўз улушимизни қўшган бўламиз.

Демак, агарда шу масала ҳал бўлса, партия XXVII съезди қарорларини, Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси қарорларини амалга оширган бўламиз.

Суҳбатни
Барно РАЖАБОВ ёзиб олди.

Республика бўйлаб

Қўқон шаҳрининг бир куни

ВЛКСМнинг 70 йиллигига бағишланган театрлаштирилган байрам Қўқонда бўлиб ўтган шаҳар байрамини бошлаб берди.

В. И. Ленин номли майдонда бошланган тантаналар кўча ва майдонларда давом этди. Ўзбекистоннинг дастлабки комсомолларидан бўлган А. Набиев номидаги кинотеатр ёнида унинг ўзи йиғилганларга гўё тирикдек мурожаат қилди. Ёшларнинг жасур етакчиси образини Қўқон музикали драма театрининг актёри Тўлқин Иброҳимов яратди. Сўнг, турли даврлардаги комсомол қўшиқлари янграли.

Ўзбекистон ССР 40 йиллиги номли кўчада «Табиат туҳфалари» кўргазмаси очилди. Шу ердаёқ ташкил қилинган кооператив товарлари бозорида эса, ёш ҳунармандлар ўз маҳсулотларини таклиф қилдилар. «Октябрь» кинотеатри ёнида спортчиларнинг намунали чиқишлари бўлди.

Куннинг иккинчи ярмида байрам тантаналари «Комсомол» стадионида давом эттирилди. Бу ерда уюштирилган «Ёшлар томошаларида» профессионал ва ҳаваскор коллективлар қатнашди.

Байрам Ҳамза номли театрда бўлиб ўтган катта концерт билан якунланди. Шаҳар кунида Қирғизистон ва Тожикистон ёшларининг вакиллари иштирок этдилар.

(ЎзТАГ).

Диёримизнинг энг диққатга сазовор областларидан бири— Бухоро ҳисобланади. Бухородаги қадимий иморатлари ҳам, замонавий турар жой ансамбллари ҳам кишини ўзига жалб этади.

СУРАТЛАРДА: Калон мадрасаси дунёнинг кўп бурчакларида машҳур: Шарқ эртаклари қаҳрамони Насриддин Афандига ўрнатилган ёдгорлик. Унинг автори тошкентлик ҳайкалтарош Я. Шапирдир.

Р. Шагаев фотоси.
(ЎзТАГ).

Бугун—Халқаро музика куни

Инсоннинг жуфт қаноти

Музика она-Ер садоси, музика юксак ғоялар жарчисидир. У дунё бўйлаб яшовчи одамларга завқ бахш этувчи санъатдир. Музика кишиларни яшашга, курашга ва завқланишга чорлайди, инсон ҳаётида ғоят муҳим роль ўйнайди, куй таралган жойда қалблар илҳомга тўлади. Ёниқ эҳтирослар юзага келади.

ЮНЕСКО қарорига биноан 1975 йилдан бошлаб 1 октябрь Халқаро музика куни деб эълон қилинди.

Доҳиймиз В. И. Ленинниг музика санъатига бўлган муносабати ҳаммага ўрнакдир. У муҳим давлат ишлари билан нақадар банд бўлишига қарамай театрга бориш, ўзи ёқтирган музикаларни тинглаб завқ олиш учун ҳамиша вақт топарди. Доҳий Римский-Корсаков, Бородин, Моцарт каби композиторларнинг асарларини катта иштиёқ билан тингларди. Владимир Ильичнинг бутун ҳаётини музика, қўшиққа муҳаббатсиз тасаввур қилиш қийин. Ўзи эса анча ёқимли овозга эга бўлиб, дўстлари билан жўрликда куйлашни хуш кўрар эди. Айниқса, халқаро пролетариатнинг гимнига айланган «Интернационал», революционер ва олим Глеб Максимилиянович Кржижановский томонидан русча тексти ёзилган «Варшавянка» қўшиқларини ўзгача илҳом билан куйларди.

Ўзбек музикасида ўзининг ёрқин асарлари билан, ҳаётбахш қўшиқлари билан унутилмас из қолдирган бастакорлар борки, уларнинг ижоди ҳозирги кунда ҳам севиб тингланади. Шундайлардан бири профессионал созанда, атоқли санъат арбоби, Ўзбекистон ССР халқ артисти Тўхтасин Жалиловдир. У 20 дан ортиқ музикали драмаларга куйлар басталаб берди. Унинг машҳур саҳна асарларидан «Ҳалима», «Гулсара», «Тоҳир ва Зуҳра», «Алпомиш», «Нурхон», «Холисхон» ва бошқалар шулар жумласидандир.

Тўхтасин Жалиловнинг сафдошлари ва издошлари буюк бастакорлар Юнус Ражабий ва Мухтор Ашрафийлар, Сулаймон Юдаков, Манас Левиев, Султон Ҳайитбоев ва бошқалар ҳам ўзларининг баракали ижоди билан совет музика маданияти хазинасига катта ҳисса қўшдилар.

Халқимиз музика билан қўшиқни халқ овози, она-Ер садоси дейди. Қўшиқ ва куй инсоннинг жуфт қанотидир. Бу қанот инсониятни эзгуликка, гўзалликка элтаверади.

Нусрат ИНОҚОВ,
Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист, кекса созанда.

Бизга мактуб йўллабсиз

Донолар бисотидан

⊙ Агар одамлар болаларинг ҳақида ёмон гапиришса, бу уларнинг сени ёмонлаётганларидир.

В. А. СУХОМЛИНСКИЙ.

⊙ Боласини суйишни товуқ ҳам билади. Уларни тарбиялай олмоқ эса — қобилият ва кенг ҳаётий билимларни талаб этувчи давлат миқёсидаги буюк ишдир.

М. ГОРЬКИЙ.

⊙ Ўз ўғлини ҳеч бир фойдали ишга ўргатмаган одам — ўғрини боқаётган бўлади.

Т. ФУЛЛЕР.

⊙ Болаларни ҳамма вақт ҳам тақдирлайвериш ярамайди. Бунинг оқибатида улар ўзларига бино қўя бошлайдилар ва уларда сал нарсага ўзларини тарозига солиш фикри кучая боради.

И. КАНТ.

⊙ Иззат-ҳурмат ота-онани, шунингдек, болаларни ҳам қўриқлаб турувчи посбондир; у ота-онани кулфат ва ғамдан, болаларни эса виждон азобидан қутқаради.

О. БАЛЬЗАК.

⊙ Кўрнамак ўғил ётдан ёмон. У жиноятчидир, чунки онага нисбатан эътиборсиз бўлишга ўғилнинг ҳаққи йўқ.

Г. МОПАССАН.

⊙ Аввалига биз болаларимизни ўргатамиз. Сўнгра ўзимиз улардан ўрганамиз. Кимки буни хоҳламас экан, ўз давридан орқада қолади.

Р. РАЙНИС.

⊙ Яхши куёвга дуч келган киши ўғил топади, ярамас куёвга учраган киши қизидан ҳам ажралади.

ДЕМОКРИТ.

⊙ Оилавий тарбия ота-оналар учун аввало ўз-ўзини тарбиялаш демакдир.

Н. К. КРУПСКАЯ.

Тўпловчи: Аваз ҲАЙДАРОВ.

Учинчи қўнғироқ чалинди-я... Р. Шарипов фотоси.

Бадриддин ҲИЛОЛИЙ

Рубоийлар

Форс-тожик классик адабиётининг йирик намояндаларидан бири Бадриддин Ҳилолий ҳақида Алишер Навоий ўзининг «Мажолис — ун-нафоис» тазкирасида шундай маълумот беради: «Унинг ёд олиш қобилияти жуда яхши, таъби ҳам шу қобилиятига ярашадур. Илм ўрганишга иштиёқи зўр...».

Кейинчалик Бадриддин Ҳилолий илм аҳлини ҳайратга солиб, замонасининг етук шоирлари сафидан жой олди. Ундан бизга бир девон, «Шоҳ Дарвеш», «Сифол-ул-ошиқин», «Лайли ва Мажнун» достонлари етиб келган. Бадриддин Ҳилолийнинг шеърлар девони 2700 байтни ташкил қилади. Асосан ғазал жанрида ижод қилган, 32 та рубоий, 8 та қитъа ҳам ёзган.

Бадриддин Ҳилолий рубоийларининг тили содда, услуби равон, шеърдаги байтлар латиф ва жозибалидир.

Қуйида унинг рубоийларидан айримларини ўқийсиз.

Кўзларингдан жон торож бўлмоқчидур,
Юз дил куйиб ноилож бўлмоқчидур.
Сен томон гар истаса қилмоқни ноз,
Биз томондан эҳтиёж бўлмоқчидур.

⊙

Тун-куним васфингни сўзлаб ўтибдур,
Ой-йилим изингни излаб ўтибдур.
Сенинг остонангга термилиб кўзим,
Умрим висолингни бўзлаб ўтибдур.

⊙

Ўзимдан ўзга бир бу кун паришон йўқдур,
Мушкул ҳосилини ечмоққа имкон йўқдур.
Мани ғам ўлдирди киши додимга етмас,
Эвоҳ, бу шаҳрингда бир меҳрибон йўқдур.

⊙

Моҳим, тунни ёритгувчи шамчиоқ, бу тун,
Эй, чарху фалак рашкдин ўзниёқ, бу тун.
Бу васл шомимас мақсудим ҳосил бўлган
Кеча, минг янги кундан ортиқроқ, бу тун.

⊙

Ёр келди — ул дилнавоз яна келди,
Хаста дилга чорасоз яна келди,
Унинг хаёли бирла кечди умрим
Ўтган умр қилиб ноз яна келди.

Форсчадан
Баҳриддин ТЎРҒУНОВ
таржимаси.

Қатралар

Севаман

Ҳар куни беш чақирим йўл босиб мактабга пиёда келаман. Қишлоғимизнинг фақатгина икки жойида: мактабимизда ва қишлоқ Совети идорасида телефон бор холос. Мен кўпинча мактабдан қўнғироқ қиламан, негаки у ердан анча кулай. Қоровуллар таниш эмасми, йўқ дейишмайди. Келишим билан миййиғида кулиб қўйишади-да:

— Ҳа болам, келдингми, — дея секретарь хонасининг калитини беришади.

Мен эса ҳансираганча таниш номерларни тера бошлайман. Юрагимнинг дукуллаши қўлимдаги телефоннинг «гуд-гуд»ига қўшилиб кетади. Бир оздан сўнг майин, дилкаш овоз эшитилади:

— Алло... алло, эшитаман, бу ким? Алло, нега жавоб бермайсиз?... — дейдию, кейин яна телефоннинг «гуд-гуд» овози эшитилади. Мен эса тилим танглайимга ёпишиб қолгандай гапира олмайман. Тўғрироғи, кун бўйи ўйлаб дилимда пишитган гапларимни негадир айта олмайман. Гўё тилдан қолган одамдай.

Қайтаётганимда эшик олдида ўтирган отахонларнинг бири олиб бири қўйиб аския қилишади?

— Э, болам тушмагурей, шу икки оғиз сўзни айтишга шунча йўл юриб келасанми?

— Нима зарил сенга, а?

Мен эса асло хафа бўлмайман. Чунки икки оғиз сўз айтишга эмас, икки оғиз ширин сўзни эшитгани келаман. Мен уни севаман...

Қалб туғёни

Бону, яқиндагина «Коммунист» фильмини телевизорда кўргандим, балки сиз ҳам кўргандирсиз? Ундаги бир эпизод менга кулгили туюлганди. Фильм қаҳрамони қизга «Севги жуда кучли нарса», дейди. Ўшанда мен кулгандим. Во ажабки, бу — ҳаётда бор гаплар экан. На иложким, бу савдо бугун менинг бошимга тушди. Яхшими, ёмонми? Қувонаймми, шодланаймми, ғамга ботаймми? Ўйлар, интиқлик билан кутишлар — ҳамма-ҳаммаси тун-кун менинг йўлдошим бўлиб қолди.

Бу қандай яхши, қандай ажойиб — билсангиз эди. Сиз балки мендан олдинроқ билгандирсиз севгининг кучини. Сиз ҳам кимнингдир ишқида беоромдирсиз. Севганингиз ким? Сизга ҳавасим келади. Юрагингизни забт этган у эмасми? Шундай дейману, ўз ўйларимдан ўзим қўрқиб кетаман.

Ҳа, ҳа қўрқаман! Бону, ростдан ҳам шундай бўлса-чи? Унда менинг ҳолим не кечади? Унда қайдан, кимдан паноҳ топаман? Йўқ, йўқ ундай бўлиши мумкин эмас. Ахир мен сизни севаман.

Шавкат АЗИЗОВ.

Мамлакатлар, одамлар, одатлар

ТАСС, АПН ва «Оқшом» мухбирлари ёзадилар

⊙ ПАССАЖИРЛАРГА ҚУЛАЙЛИКЛАР

Япониянинг «Сони» фирмаси ўзининг биринчи моделдаги маҳсулотини ишлаб чиқаргандан буён, дунё бўйича уч миллиарддан ортиқ чўнтакда олиб юриладиган стереофоник кассетали проигриватель — «уолкмен»лар савдо қилинган. «Уолкмен» ижодкорлари мазкур техника воситасини шаҳар атрофидаги электричкадаги йўловчиларга мўлжаллашган эди. Япониянинг йирик шаҳарларида ерларнинг аксарияти йўл ҳисобланади. Бу ердаги турар жой кварталлари шаҳар четларида қурилади, ҳаттоки баъзилари шаҳардан бир қанча километр нарида бунёд этилади. Ўрта ҳисобда япониялик оддий ишчи ҳар куни транспортда юриш учун икки-уч соат вақтини сарфлайди.

Бу вақтни қандай ўтказса бўлади! Газета варақлаб, озроқ мудраб олиш мумкин, лекин йўловчиларга тўла электричкаларда бунинг иложи йўқ. «Сони» фирмаси ўзининг вариантини тавсия этди. Бу вақтда мусиқа тинглаш мумкин.

Эндиликда «уолкмен» эгаларини нафақат транспортда, балки кўчакўйда ҳам учратиш мумкин.

«Уолкмен»лар бутун бозорни эгаллаб олди десак муболаға бўлмасди. Зеро, техника бир жойда тўхтаб турмайди. Бир неча йил аввал Япония фирмалари «электричка пассажир»ларига мослаштирилган суюқ кристаллдаги портсигар ҳажмидаги кичкинагина телевизор ишлаб чиқарди. Кўрсатиши айтарли даражада яхши бўлмасада, лекин йўлда бейсбол матчини бемалол томоша қилса бўлади.

Аввалига бундай телевизорлар бирмунча қиммат турарди. Техниканинг тез ривожланиши ўз кучини кўрсатди. Эндиликда ана шундай телевизор олиш учун 5—6 минг иен сарф қилинса бас, унга эгасиз. Бу нарх япониялик оддий ишчининг бир кунлик маошидир.

Яқинда «Сони» фирмаси янги маҳсулот ишлаб чиқариши ҳақида маълум қилган. Бу — китоб ҳажмидаги телевизор ва видеомагнитофоннинг биргаликдаги қурилмасидир. Суюқ кристаллга ўрнатилган рангли тасвирдаги экраннинг ҳажми 7,5 сантиметрни, оғирлиги эса 1,1 килограммни ташкил этади. Унга қўйиладиган кассета эса оддий магнитофон кассетаси ҳажмидек. «Видеоуолкмен»да севимли кинофильмни кўриш билан бирга, телеэкрандан ёзиш имкони ҳам бор, қурилманинг нархи 128 минг иенга баҳоланган. Йиллар ўтгач, балки унинг нархи тушиб қолар.

⊙ КИМ КЎП КУЛАДИ

Далласда (АҚШ) ғалати мусобақа ўтказилди. Очиқ саҳнада маҳаллий цирк масхарабозлари — Боб Снайдеро ва Ред Кордунски томоша кўрсатиб, куч синашишди. Мусобақанинг асосий вазифаси шу эдики, икки масхарабоздан қайси бири мусиқа ёрдамида кўпроқ кулади.

Маълумки, кулгу ниҳоятда таъсирчан. Шу боис томошабинлар масхарабозларнинг кўпроқ «туриш»ларига ёрдам беришлари тахмин қилинган. Йигирма беш минутдан сўнг Кордунски мусобақалардан «чиқиб» кетди. Снайдерс эса якка ўзи бир соатуўттиз минут тинмай кулиб, ғолиблик нашидаси билан саҳнани тарк этди, деб хабар қилади ЮПИ агентлиги.

Суратдаги йўл кўрсатиш қоидасини кўрган ҳайдовчиларнинг ҳеч бири уларни нима кутаётганлигини билмаса керак. Албатта, бундай қоидани Калифорния шоссесида юрувчи ҳайдовчилар ҳали кўришмаган. Икки чақиримдан кейин уларни турли бурилишларми ёки илонлар кутяптимикин?..

Токиода Сэто-Охаси (суратда) кўпригининг очилиш маросими бўлди. Бу кўприк Сикоку оролини мамлакатнинг марказий оролларидан бири —Хонсю билан бирлаштиради. Янги кўприк 9,4 километрли қуювнинг устида бунёд этилган. Иншоот «Сэтонинг улкан кўприги» деб аталган. У бугунги жаҳон кўприксозлиги техник кўрсаткичларидан устундир.

⊙ КОЛЛЕКЦИНЕРЛАР ЯРМАРКАСИ

Ана шундай ярмарка яқинда Парижда бўлиб ўтган.

Унда ҳар хил нарсалар намойиш этилган. Булар қаторига гугурт қутичаларидан тортиб, метро билетлари, аёл сирғалари-ю, қадимги қуролларни қитса бўлади. Ярмарка тарихдан ўрин олган чўян дазмоллар ва замонавий техника қуналари кўз-кўз қилинди. Ярмарка деворларига биргина коллекционер тўплаган йигирма мингдан ортиқ афишалар об қўйилган. Маълум бўлишича, Франция ...олисининг ўндан бири ...рли коллекция тўплаш ишқибози экан, деб ёзади Франциянинг «Юните диманш» газети.

⊙ ЭЛЕКТРОН АЛЛА

Маълумки ...олани ухлатиш ниҳояда мушкул иш. Уларга ...а ялиниб-ёлвориш, наечки эртаклар, на қиқ гаплар таъсир қилади. Олимлар бу муаммонинг кутилмаган йўлини топишди.

ГФРлик мутахассислар ичига юрак ишини эслатувчи овоз чиқазадиган прибор ўрнатилган ўйинчоқ яратишлар. Бир текис юрак уришини тинглаб турган кичкинтойлар орom олишади ва тезда уйқуга кетишади, деб хабар қилади Болгариянинг «Наука и техника» журнали.

⊙ ОМАДИ КУЛДИ

Филаделиялик (АҚШ) юк машиси ҳайдовчиси Робер... Эмфрис дўстларининг кинояларига эътибор бермай, умуммиллий лотерeяларини харид қилишни ташламаган. Ява унинг омади кулди. Робертга 6,3 миллион доллар миқдорда ютуқ чиққан. «Энди бемалол пенсияга чиқиш мумкин — деган омадли Бодўстларига. Гап шундаки, шу йилнинг март ...да Хэмфрис яна 421 минг доллар ютуққа эга бўлганди.

⊙ АРХЕОЛОГЛАР ТОПИЛМАСИ

Италиянинг Апулия областида ишлаётган археологларнинг уринишлари унчалик юришмаётганди, Йирик шаҳар ва провинцион марказлардаги қазиш ишлари доимо қийинчиликлар билан ўтади. Зеро худди шундай қийинчиликлар ижобий натижалар ҳам келтиради. Апулиянинг маркази — Фоджада ҳам худди шундай бўлди. Археологлар бу ерда эрамиздан аввалги IV асрда кўмилган қабрни топишган. Марказий майдон қаъридан тўла қуролланган икки жангчининг жасади чиққан. Шунингдек, бу ердан ўша даврнинг кумуш ва ганчдан қилинган ноёб буюмлари, тақинчоқлар ва қуроллар топилган.

⊙ СОТИШ МАН ЭТИЛДИ

Американинг Гавайи штатидаги Гонолулу шаҳрига келган япониялик миллиардер Денсиру Кавамото туристик агентликка томи очиқ машина буюртирган. У шаҳар кўчаларида сайр қилиб, биноларга разм солган. Биноларнинг қайси бири унга ёқса, олдида тўхтаб, савдо қила бошлаган. Агар бино хўжайини 100 минг доллар сўраса, у ҳолда Кавамото 150 ёки 200 минг долларни таклиф этиб, шартнома тузган. Шундай қилиб, у Гонолулудаги 113 та ҳашаматли бинога эга бўлган. Воқеадан шаҳар ҳокими Фрэнк Фэйси воқиф бўлиб: «Бунга чек қўйиш керак! Йўқса японлар бутун Гавайига эга бўлишади» дея, чет элликларга ер ва уй-жой сотишни ман этувчи қарор чиқарган. Шундай бўлса ҳам сўнгги икки йил ичида японлар Америка штатининг 23 процентини ўзлариники қилиб олишган.

Дилшод ЖАЛОЛОВ
тайёрлаган.

Толстой ва шахмат

Ҳурматли редакция! Яқинда буюк рус ёзувчиси Лев Толстойнинг 160 йиллиги кенг нишонланди. Бу улкан адиб жаҳон адабиёти хазинасини ўзининг ўлмас асарлари билан бойитди. Унинг китобларини дунё халқлари севиб ўқийдилар. Шунингдек, у ҳақда кўплаб ажойиб маълумотлар ҳам қолган. Улардан бирида айтилишича Толстой шахматни жуда севган экан. Илтимос, шу ҳақда маълумот берсангиз.

Салом билан,
Бешим РЎЗИЕВ.
Бухоро область,
Қоракўл райони.

Буюк рус ёзувчиси Л. Н. Толстойнинг шахматга бўлган қизиқишлари ҳақида кўплаб маълумотлар сақланиб қолган. Шунингдек, адиб ўз бадиий асарларида ҳамда хатлари ва кундаликларида бир неча бор шахмат ҳақида ёзган. У ўз эсдаликларидан бирида шундай деб ёзади: «Шахматни шунинг учун севаманки, у яхши дам олишга ёрдам беради, одамни ақл билан ишлашга ўргатади».

Россияда аёлларнинг шахмат билан қизиқа бошлагани узоқ тарихга бориб тақалади. Эски рус халқ қўшиқларида ҳам шахмат ҳақида гаплар бор. XIX асрнинг иккинчи ярмида айниқса аёллар ўртасида шахмат ўйини оммавий тус олди. Бу борада оилавий шахмат ўйинлари ҳақида ҳам алоҳида тўхталиб ўтишга тўғри келади. Бундай оилавий шахматчиларга Толстой оиласини ҳам киритиш мумкин, оилада шахматга аёллар ҳам хайрихоҳ бўлишган. Аёллар шахматни вақтни бекорга олувчи, инсонни ақлан чарчатувчи ўйин деб қарамадилар, балки эрларининг дўстлари, танишлари, ҳамкасблари билан шахмат ўйнашларига қизиқиб қарадилар.

Замондошларининг фикрича, Лев Толстойнинг умр йўлдоши Софья Андреевна ёшлик чоғларидаёқ отаси, москвалик таниқли врач А. Берсдан шахмат сирларини ўрганган ва Толстой билан танишгандан сўнг ҳам, тез-тез у билан мусобақалашиб турган. Буюк ёзувчининг фарзандлари ҳам шахмат ўйнашни билган. Бундан кўриниб турибдики, шахмат ўйнаган оилаларда тарбия ҳам яхши бўлган. Шу билан бирга, бундай оилалардан яхши шахматчилар ҳам етишиб чиққан.

Ўша даврда шахматнинг фойдасини тушунган оталар фарзандларига бу ўйинни ўргатар, уларда шатранжга меҳр уйғотар экан, ғурурланиб қўярди. Айниқса, фарзандлари ўзини ҳам «ютган»да қувончининг чеки бўлмасди. Шундай воқеа Толстой оиласида бўлган. Аввалига менсимай ўйнаган Толстой ўғли Сергейга ютқазиб қўяди. Кейин эса жиддий ўйинга киришади ва яна ютқазади. Сўнг ўғли ундан ўзиб кетганидан хурсанд бўлади ва унга ўша даврдаги кучли шахматчилардан ҳисобланган Иван Сергеевич Тургенев билан куч синашиши лозимлигини айтади.

Шахмат ўйинининг авлоддан-авлодга қолиши фақатгина шахмат усталарининг сақланиб қолишигагина эмас, балки шахмат маданиятининг ривожланишига ҳам олиб келди.

Ўша пайтда шахматнинг ниҳоятда оммавий бўлганлигини яна бир нарса билан исботлаш мумкин. Ёзувчи ва шоирлар албатта хатлари, кундаликлари ёки асарларида шахмат ҳақида нималардир ёзиб қолдирган.

«Сен шахмат ўйнайсанми, — деб ёзади Л. Толстой, 1864 йилнинг 28 сентябрида қайниси А. Берсга. — Мен ҳаётимни шахмат, китоб ва овсиз тасаввур ҳам қила олмайман».

— Мен ниҳоятда бахтиёрман, — деган эди ёзувчи кейинроқ бир ўйинда А. Гольденвейзерни мағлубиятга учратганда.

XIX асрнинг ўрталарида шахмат оилавий давралар доирасидан чиқиб шаҳар миқёсида мусобақалар ўтказила бошлади. Бу асосан бир оилага бошқа бир оиланинг кучли шахматчисини таклиф қилиш йўли билан ривожланиб борди. Бу эса аста-секин Петербургда ўз уставига эга бўлган, доимий мусобақалар ўтказиб туриладиган клуб ташкил этилишига олиб келди.

Клублар давлат томонидан ҳеч қандай маблағ билан таъминланмасди. Чор ҳукумати ҳатто уларни очишга зўрға рухсат берарди. Маблағи йўқ клублар эса тезда ёпилиб қоларди. Шунинг учун ҳам XX асрнинг бошларига қадар Россияда шахмат оилавий ўйин сифатида қолди ва катта-катта мусобақалар ҳам бир-бириникига меҳмонга бориш орқали ўтказиларди.

Шундай шахмат мусобақалари бўлиб турадиган жой Лев Толстой оиласи қишда келиб яшайдиган Старо-Камовнический кўчасидаги хонадон эди. Лев Николаевич уйда бўлмаган вақтларда ҳам мусобақалар ўтказиларди. Бу ерга ўша даврнинг энг кучли шахматчиларидан бири С. Урусов, пианист А. Гольденвейзер, профессорлар Н. Бугаев ва С. Усов тез-тез келиб турар, Толстойнинг ўғиллари ва қайниси билан дона суришиб туришарди.

Ҳозирги кунда Л. Толстойнинг уй-музейида шахматга оид П. Марфи партиялари тўплами сақланмоқда. Тадқиқотчиларнинг тахминича, бу китобни Толстой чет эл сафарларида харид қилган бўлиши керак. Бундан ташқари, Толстой ўтган асрнинг 50-йилларида шахмат клубларининг мунтазам иштирокчиларидан бири эди. Шунингдек, у 1896 йилда Москвада бўлган Ласкер — Стейниц реванш матчини кўриш орзусида эди. Афсуски, ёзувчининг бу истаги амалга ошмай қолди.

Кейинги авлод вакиллари эса кўпроқ назарий билимларга асосландилар. Шахмат ҳақидаги илмий манбаларни ўргандилар. Толстойнинг катта ўғли Сергей С. Урусовдан шахмат китобини олиб системали равишда ўргана бошлади. 1876 йилнинг 21 февралида Л. Толстой Ясная Полянадан дўстига шундай хат ёзган эди: «Сизнинг совғангиздан Серёжанинг боши осмонга етди, ҳозир қаттиқ ўрганяпти». Сергей кейинчалик анча кучли шахматчига айланди. Ҳатто 1900 йилда «Новое время» газетаси ташкил этган турнирда ҳам иштирок этди.

Анвар ИНОҚОВ.

Бир асар тарихи

Ўқитувчи!

Бу сўз тилга олиниши билан қалбимизга зиё қуюлгандек бўлади. Юзимизда табассум зуҳур этади. Гарчи улғайган, оталар таъбири билан айтганда «уйли, жойли, бола-чақали» бўлсак ҳам, ўқитувчимизни кўрсақ худди мактаб ўқувчисига айланиб қолгандек бўламиз. Бу — бир чеккаси мураббийнинг, онгимиз чароғбонининг салобати бўлса, иккинчидан қутлуғ касб эгасига ҳурматимиз белгисидир. Зеро, муаллимдан умр бўйи ўрганадилар. Чунки устозликнинг белгиланган вақти, кекса-ёши бўлмайди.

Асрлардан бери одамзод муаллимларни — устозларни улуғлаб келади. Уларга бағишлаб шеърлар, мадҳиялар битади.

Совет адабиётида ўқитувчиларга бағишланган асарлар талайгина. Атоқли адиб Парда Турсуннинг «Ўқитувчи» романи ҳақли суратда уларнинг энг яхшилари қаторидан жой олади.

Парда ТУРСУН:

Филология фанлари кандидати Пўлат ТЎРАЕВ билан суҳбат

— Пўлат ака, ўқитувчилар ҳаётидан ҳикоя қилувчи асарлар ўзбек адабиётида саноқли бўлса керак...

— Афсуски, шундай. Парда Турсуннинг «Ўқитувчи», Йўлдош Шамшаровнинг «Чироқ» романлари. Хафа бўлмангку шулардан бошқа асар йўқ десак бўлади.

— Китобхонларимизга дастлаб Парда Турсун ҳақида ҳикоя қилиб берсангиз...

— Ёзувчи Парда Турсун 1909 йилда Наманган область Поп районининг Чоркесар қишлоғида камбағал батрак оиласида дунёга келган. Отаси Холмат ака Турсунов бойлар эшигида хизматкорлик қилиб, оила боққан. Қаҳатчилик йилларида, яъни 1917—1918 йилларда Тошкентга иш излаб келади, бу ерда бутун оила очликдан ўлиб кетади. Ёлғиз Парда омон қолади. Ёш Парда ўша пайтлари Тошкентнинг Бешёғоч даҳасида яшаган Иноят қори деган кишининг уйида хизматда, яна ҳам аниқроғи тарбиясида бўлган. Буни 1929 йил 11 апрелда Бешёғоч даҳаси Эркин маҳалла комиссияси томонидан Парда Турсунга берилган 275 номерли справка ҳам тасдиқлайди.

Иноят қорилар оиласида ёш Парда Турсун дастлабки саводини чиқарган, бу ерда янги тузум афзалликлари ҳақида эшитган, илғор қарашлари шакллана борган.

Парда Турсун Ленин номидаги Тошкент педбилим юртини битириб, 1929 йилда Пскент районининг Саид қишлоғига мактаб ўқитувчиси бўлиб боради. Ўша йили «Ер юзи» журналида Лев Толстойнинг «Кавказ асири» асари ўзбек тилида таржима қилиб босила бошлаган эди. Парда Турсун буларни жуда қизиқиб ўқийди ва ҳатто тунлари атрофига одамларни тўплаб уларга ҳам ўқиб беради. Унинг бадиий ижод билан шуғулланиши ҳам шу йилларга тўғри келади.

— Адибнинг биринчи асари ёдингиздами!

— Албатта, Парда Турсуннинг биринчи асари 1929 йилда ёзилган «Алвасти» ҳикояси бўлган. Ҳикояни ўқиганлар унга «Анча тузуксанку, ёзувчилик қилсанг бўларкан» деб айтишган. Уни ҳатто газетага ишга ҳам чақиришган. Шундан сўнг Парда Турсун Самарқанддаги «Батрак» газетасида журналист сифатида иш бошлайди.

— Нима учундир адибнинг ҳикоялари ва очеркларидаги воқеалар, қаҳрамонлар, романидаги персонажда воқеаларга ўхшаброқ қолган...

— Бунинг ўзига хос сабаби бор, албатта. Журналист сифатида бўлажак адиб колхозлар ҳаётидан кўплаб лавҳалар, публицистик мақолалар, ҳикоялар ёзган. Уларнинг барчаси долзарб мавзуларда ёзилган бўлиб, ёзувчи меҳнат қаҳрамонларининг тўлақонли портретларини яратади.

Парда Турсун 30-йилларда яратилган очерк ва айрим ҳикоялар мавзуини, унда қаламга олинган муаммоларни асос қилиб «Ҳақ йўл» повестини ёзди. Тўғрироғи, асар урушдан аввал бошланган бўлиб, автор урушдан кейингина унга нуқта қўйди. 1949 йилда адиб иккинчи йирик асари — «Ўқитувчининг йўли» повестини ёзиб туғаллади. Дастлабки режалар бўйича у «Ҳақ йўл»нинг давоми бўлиши керак эди. Бироқ, Парда Турсун айрим кишиларнинг таклифи билан уни мустақил асар сифатида эълон қилади.

— Буда албатта, бирон бир ўзгаришлар юз берган бўлса керак!

— Ҳа, асарнинг бош қаҳрамони Холмурод Дўстматов Эргаш Ҳамроқулов деб ўзгартирилади. Лекин воқеалар ривожи, ўзаро боғланиши жиҳатидан бири иккинчисини тўлдириши сезилиб туради.

— Демак, бу қиссалар биргаликда ягона «Ўқитувчи» романини ташкил қилган...

— Худди шундай. Адиб ва адабиётшунос Вера Смирнова Парда Турсунга ҳар иккала повестни бирлаштиришни маслаҳат беради. Автор бу таклифни бажонидил қабул қилади ва шу тариқа «Ўқитувчи» романи дунёга келди. Шундай қилиб, Парда Турсуннинг мақсади — социалистик миллат сифатида ташкил топган ўзбек халқи ва унинг ўз ичидан чиққан янги типдаги совет зиёлисининг мукаммал, тўлақонли образини яратиш нияти юзага чиқди. Москвада ўтказилган ўзбек адабиёти ва санъати декадаси муносабати билан «Ўқитувчи» романи аввал рус тилида Москвада ва Тошкентда 1951 йилда, сўнг ўзбек тилида — Тошкентда 1953 йилда нашр қилинди.

— Нега аввал рус тилида?

— Роман Ўзбекистон Ёзувчилар союзида бир неча марта муҳокама қилинган. Уни ҳатто мавлоно Ойбек ҳам ўқиб чиққанлар. Асосан маъқуллаганлар. Лекин романни чоп этиш пайсалга солинган. Декада муносабати билан Парда Турсун Москвага жўнайди. У ерда Вера Смирнова билан олти ой бирга ишлаб, асарни русчага таржима қилдиради. 1951 йилда эса у китоб ҳолида чоп этилади.

— Энди бевосита романнинг ўзига тўхталсак.

— Романда Парда Турсуннинг ҳаётда ўзи кўрган, гувоҳ бўлган воқеалар асосий қисмни ташкил этади. Парда Турсуннинг болалиги, умуман, ҳаётини юқорида тилга олиб ўтдик. «Ўқитувчи» романида ҳам бош қаҳрамон шунга ўхшаш воқеаларни бошдан кечиради. Лекин автор бадиий асар яратиш қоидаларидан келиб чиқиб, ҳаётда, аслида илғор дунёқарашли, камбағалларга оғир кунларда ёрдами теккан ўзига тўқ бўлган бир хонадон соҳиби бўлган сахий, етимпарвар, маърифатли Иноят қорини ўз асарида Убайдулла хўжа эшон номи билан ўзгартириб, салбий образ сифатида талқин қилади. Романда Элмуроднинг эшон уйида кўрган азоб-уқубатлари, эшитган ҳақоратлари, оғир меҳнат азобини тортганлари батафсил тасвирланади. Булар, албатта, Парда Турсуннинг шахсан ўзи бошдан кечирган фактлар эмас, балки ёзувчининг фантазияси, бадий тўқимаси маҳсулидир. Убайдулла хўжа эшон бойлар, реакцион эшонларнинг ўша пайтда камбағал, меҳнаткаш халққа муносабати типиклаштирилган бадиий инъикосидир. Ҳаётда ижобий фазилатларга эга бўлган эски зиёли асарда салбий хусусиятларни ўзида ташиган реакцион зиёлилар вакилига айланади. Худди шундай, «Ўқитувчи» Элмуроднинг Қамишкапа қишлоғига ўқитувчи бўлиб борганини эсланг. У атрофига саводсиз одамларни тўплаб Лев Толстойнинг «Кавказ асири» ҳикоясини ўқиб беради. Бу фактни биз Парда Турсуннинг шахсий ҳаётида ҳам бўлиб ўтганини юқорида эслаб ўтдик.

— Шундай экан, романдаги кўпгина персонажларнинг прототиплари бор бўлса керак!

— «Ўқитувчи» романида ўзбек халқи ҳаётининг деярли 20 йиллик даври қамраб олинган. Асардаги шу даврга оид кўплаб воқеалар, қаҳрамонлар ҳаётда ўзларининг реал кўринишларига, прототипларига эга. Асардаги етакчи ижобий қаҳрамонлардан бири — Абдурасул образининг энг дастлабки кўриниши Парда Турсуннинг илк ҳикояларидан бири — «Эрга навбат, шерга навбат»да учрайди. Абдурасул ҳам Йўлдошбой сингари бой эшигида — қамишкапалик Пиримкулхожи хонадонида узоқ йиллар хизмат қилади, ҳақини суриштириб, бой билан ҳисоб-китоб қилиш пайти келганида туҳматга қолиб, бойдан калтак ейди... Аммо у совет қурилиши даврида ўз ҳақ-ҳуқуқини ўз қўлига олиб, бой ва амалдорларга қарши курашади.

Абдурасул образига ёзувчи Тошкент область Оржоникидзе районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозининг раиси, машҳур пахтакор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Абдужамил Матқобуловни асосий прототип қилиб олган. Маълумки, бу одамнинг ҳам ёшлиги бойлар эшигида қароллик-да, чоракорликда ўтган, ер-сув ислоҳотидан сўнг давлатдан ер олиб, ўз ҳолича хўжалик бўлишга интилган, Совет ҳокимияти қишлоқни коллективлаштириб қайта тузишга киришганда бу ишда актив иштирок этган ва кейинчалик ўзи ташкил этган колхозга раис қилиб сайланган. Оммани меҳнатга социалистик муносабатда бўлишга ундаган, кишининг киши томонидан эксплуатация қилинишига йўл қўймаслик учун курашган, пахтадан юқори ҳосил олишга эришган, оқибатда колхозни Иттифоқимизнинг илғор хўжаликларидан бирига айлантирган. «Ўқитувчи»даги Абдурасул Матхолиқов ҳам ана шундай жараённи босиб ўтади.

«Ўқитувчи» романидаги Давронов ҳам реал шахс. Суҳбатимизнинг бошида Иноят қорини тилга олувдик. Давронов — мактаб-интернат директори. Иноят қорининг ўғли Назир Иноятий бу образга прототиплик ролини бажарган. Чунки, Назир Иноятий коллективлаштириш пайтида мактаб директори бўлган. Парда Турсун уни шахсан яхши билгани учун ҳам бу образ жуда ишонарли тасвирланган.

Асарнинг бош қаҳрамони Элмурод Дўстматов Парда Турсуннинг ўзи десак тўғри бўлади. Бу ҳақда гапирдик. Яна такрорлашимиз ножоиз бўлса керак.

Худди шундай, Тожибой, Михайлов, Гулсумлар ҳам ҳаётда бор одамлар. Умуман романдаги 20 дан зиёд персонажнинг прототиплари бўлган.

— Демак, «Ўқитувчи» романи бу Парда Турсуннинг ҳаёти десак тўғри бўлади!

— Ҳақ гапни айтдингиз. Парда Турсун «Ўқитувчи» романини умр бўйи ёзган. Оғир шароитларда ишлаган. У нашриётда — «Ўздавнашр»да кун бўйи ишлаб, толиққанига қарамай, то тунги 1—2 ларгача роман устида ўтирган. Иродали бўлгани учун барча оғирликка чидаган.

— Адибнинг бошқа асарлари ҳам борми!

— Парда Турсуннинг Ўзбекистон Ёзувчилар союзига ёзган ҳисоботида унинг тўқимачилар ҳаётидан роман ёзиш истаги баён этилган. Авторнинг фикрича, «Ўқитувчи» ўзбек зиёлисининг шаклланиши ҳақида бўлса, иккинчи романда ўзбек аёлидан чиққан ишчиларнинг вужудга келиш жараёнини кўрсатиши планлаштирилган. Ҳатто, адиб бу йўлда биринчи қадамни қўйган: «Чевар» очеркини ёзиб, эълон қилган. Афсуски бетоблиги уни ниятига етказмади. 1953 йилда фалаж бўлган адиб, 1958 йилгача азоб чекди ва аҳволи яхшиланмай 49 ёшида вафот этди.

— Мазмунли суҳбатингиз учун Сизга катта раҳмат!

— Миннатдорман. Фурсатдан фойдаланиб зиёкор мураббийларимизни Ўқитувчилар куни билн чин юракдан қутлашга ижозат беринг.

Суҳбатни
Темур УБАЙДУЛЛАЕВ ёзиб олди.

Куз неъматлари

«Тоққа чиқмасанг — дўлона қайда»

Дўлона ҳақида кўп яхши гаплар айтиш мумкин. У ҳақда шоирлар шеърлар ёзишган, доно халқимиз томонидан мақол, нақллар битилган. Масалан, «Тоққа чиқмасанг — дўлона қайда, жон куйдирмасанг — жонона қайда».

Маълумки, дўлана бўйи тўрт метрга етадиган бута ёки кичик дарахт. Унинг тўқ қизил рангли дўлана ва тиконли дўлана турлари бор. Атиргуллилар оиласига мансуб бўлиб, 300 йилдан ортиқ яшайди. Новдалари қизил рангли, тиконлар билан қопланган. Барги оддий, пояда банди билан кетма-кет жойлашган. Гуллари 1,5 сантиметр бўлиб. қалқонсимон тўпгулни ҳосил қилади. Гуллари сарғиш-оқ рангли, косача барги, тожбарги 5 тадан бўлади. Гуллари кучсиз ўзига хос ҳид ва аччиқроқ мазага эга.

Меваси сентябрь-октябрь ойларида пишади. Меваси тўқ қизил рангли, 3—5 данакли ҳўл мева. Меваси ҳидсиз. Халқимиз дўланани «чўл олмаси» деб ҳам атайдилар. Чунки дарахти, япроғи, илдизи ҳам ўхшайди-да. Лекин меваси олмадан анча кичик бўлади. Дўлана Ўрта Европада, Швеция жанубида, Қора денгизнинг ғарб томонида, Сицилияда, Грецияда, шарқий Қозоғистонда, республикамизнинг тоғлик районларида ўсади.

Медицинада дўлананинг гули ва меваси қўлланилади. Баъзан ёш новдалари ҳам ишлатилади. Меваси таркибида сорбит, холин, ацетилхолин, флавоноидлар, ошловчи ва бошқа бирикмалар сақлайди. Шу билан бирга, витексин гликозиди, лейкоцианидин, биозид, рутин, сескулин, пурин ҳосилалари ҳам мева таркибида мавжуд. Бу моддалар жо бўлганлиги учун бир талай хасталикларни даволашда дўлана ишлатилиб келинмоқда. Унинг препаратлари юрак-қон томир касалликларида ажойиб малҳам. Юрак иши функционал бузилиши, баъзи оғир касалликлардан кейин юракнинг кучсизланишида наф беради. Суюқ экстракти мураккаб дори — «Кардиовален» препарати таркибига киради. Бу дори саноат миқёсида ишлаб чиқарилмоқда.

Дўлана юрак ревматизмида, уйқусизликда, климакс даврида, артериосклероз бошланишида, қон босими ошганда уни пасайтирувчи восита сифатида яхши омил ҳисобланади.

Халқ табобатида мева ва гул дамламаси юрак уриши тезлашганда, йўтални қолдиришда, асаб хасталигида тинчлантирувчи дори тариқасида тавсия этилади. Ични тўхтатувчи хосияти ҳам бор. Медицина саноати аптекаларга дўлананинг гулини, мевасини, суюқ экстрактини тайёр ҳолда махсус идиш, қутичаларда чиқаради. Уни шифокор маслаҳати билан ишлатиш керак.

Мирзамир МИРЗАШАРИПОВ,
доришунос.

Турфа олам

ҲАММА ЮБКА КИЯДИ

Қайси мамлакатда эркаклар ҳам юбка кийишади? Тўғри, Шотландияда. Яна қайси мамлакатда? Бирмада ҳам эркаклар юбка кийишини биласизми? Лоуинжи юбкаси ана шу мамлакатда кўп асрлардан бери эркакларнинг ҳам, аёлларнинг ҳам энг севимли миллий либоси ҳисобланади.

ТИШ... ҚУРИЛИШ МАТЕРИАЛИ СИФАТИДА

Тиш қурилиш материали ўрнида хизмат қилиши мумкинми? Саволнинг тутуриқсизлигини қаранг, дейишингиз мумкин. Аммо, буни қарангки, фойдаланса бўлар экан. Ҳатто улар бугунги кунда маълум бўлган барча қурилиш материалларидан аъло даражада хизмат қилар экан. Гап улардан йўл қопламаси ўрнида фойдаланиш ҳақида кетаяпти. Маълумки, ҳар қандай материал ҳам ана шу мақсадга мос келавермайди. Тиш эса айнан ана шу вазифани бажариш учун яратилган экан.

Биринчи бўлиб ана шу фикр Альфред Вроницкий деган графнинг хаёлига келибди. У 1820 йилда Украинанинг Кримно қишлоғида от тишлари билан қопланган дастлабки йўлни қурибди. Вертикал ҳолда ўрнатилган тишлар увоқланган ғишт аралаштирилган оҳактош қоришмаси билан мустаҳкамланган экан.

Ана шу йўлнинг тақдири қандай бўлган? Йўлнинг бир қисми балчиқ остида қолиб кетган, бир қисми бузилган. Ўзининг юз етмиш йиллик хизмати давомида турли экипажларнинг ғилдирагини кўрган бир қисми эса ҳамон хизмат қилишда давом этаяпти.

Бундай йўл қурилишининг иқтисодий жиҳатларини ҳисоб-китоб қилмоқчи бўлган шинавандаларга қуйидаги рақамларни маълум қилишимиз мумкин: йўлнинг эни 6 метру 40 сантиметр, узунлиги 9 чақирим бўлган. Ҳар бир тишни эса граф 5 тийиндан сотиб олган.

ХИЗМАТ БУРЧИГА САДОҚАТ

Даллас полициясининг янги бошлиғи Мак Вайнснинг ўз қўл остидаги бўлинма нақадар самарали ишлашига ишонч ҳосил қилиш учун атиги бир кун кифоя бўлди, холос. Тўғри, бунинг учун унга ўз ҳамёнидан ўн беш доллар жарима тўлашга тўғри келди.

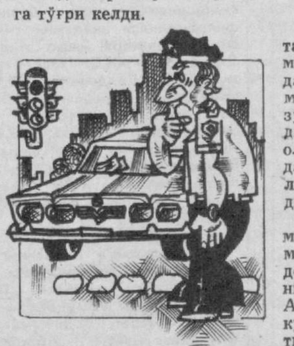

У эрта билан янги иш жойига келиб, «Мерседес» машинасини полиция участкасига яқин ерда қолдирганди. Орадан бир неча минут ўтар-ўтмас машинанинг олд ойнасида «рухсат этилмаган ерда машина қолдирилгани учун» жарима тўлаш зарурлиги ҳақидаги хабарнома осиғлиқ турарди. Афсуски, АП агентлиги регулировкачи машинанинг кимники эканлигидан хабардор бўлганми-йўқми — буни маълум қилмайди. Вайнс ўз қўл остидаги полициячини вазифасини виждонан адо этгани учун тақдирлаганми-йўқми буниси ҳам маълум эмас.

ХАВФЛИ «МЕҲМОН»

Пойтахтнинг шаҳар кварталларидан бирида истиқомат қилувчи аҳолининг кундалик ҳаёт маромини кутилмаган «меҳмон» — чаён бир зумда издан чиқариб юборди. Уни гулдаста саралаб олмоқчи бўлган ўткинчилардан бири чиннигуллар солинган саватчада кўриб қолди.

Полициячилар хавфсизлик мақсадида кутилмаган «меҳмон» топилган «Гийом» майдонидан барча ўткинчиларни эвакуация қилдилар. Аммо ҳар эҳтимолга қарши кучли таъсир этувчи инсектицидлар билан қуролланган Люксембург табиат музейининг ходимлари олиб борган барча қидирув ишлари самарасиз тугади. Шунинг учун мутахассислар микрорайон аҳолисини: қуруқ ва иссиқ иқлимга кўниккан чаён маҳаллий об-ҳаво шароитига чидаш беролмайди, деб тинчитишга шошилдилар.

Гули камалак

Клематислар — айиқтовонлар оиласига кирадиган гуллардан бири. У навларининг хилма-хиллиги, гулининг чиройи ва ранги, узоқ муддат гуллаши (уч ойгача) билан ажралиб туради. Табиат манзарасини кўкаламзорлаштиришда, беzашда бу гулдан кенг фойдаланса бўлади. Табиатда вертикал кўкаламзорлаштир и ш, учун декоратив майда гулли клематислар катта аҳамиятга эга. Уруғидан осонгина кўпаяди, парваришни оз талаб қилади. Чирмашиб ўсса, гулласа мисли йўқ чиройли бўлади. Улар гуллаётганда «гиламга», тушаётган ёруғ гул ўрими чиройли аркка ўхшайди.

Клематислар сувни яхши ўтказадиган, унумдор соз тупроқли, ўртача зичликка эга бўлган, кучсиз кислотали, яхшилаб ўғитланган ва чопилган, озроқ оҳак солинган оддий боғ тупроғига экилади.

Жанубий районларда клематисларни кузда (сентябрь охири, ноябрь бошларида), баҳорда (апрель—май ойларида) экиш мақсадга мувофиқдир. Манзарали эффектга кўчат экилгач икки-уч йилдан сўнг эришилади. Парвариш қилиш — системали равишда 5—10 кунда бир марта яхшилаб суғориш, тупроқни чопиш, бегона ўтларни олиб ташлаш, қўшимча ўғитлаш керак. Иссиқ кунларда суғориш бир ҳафтада икки-уч марта ортиқча суғорилади. Вегетация даврида камида 3—5 марта органик ўғитлар бериш тавсия этилади. Клематисларнинг гули майда навлари бўлса, ўғитлаш 2—3 марта қисқартирилади.

Кузда ерга органик ва минерал ўғитлар солинади, чуқур чопилади, ер текисланади. Клематислар совуққа чидамли бўлганлиги учун кучли совуқларга бардош беради.

Гуллар кўмиладиган районларда клематислар кўмилади. Новда асослари 10—15 сантиметр чуқурда бўлса, шимолий районларда ўсимлик буталгандан сўнг ер торф, қум аралаштирилиб чопилади, гул усти қипиқ ва бошқа материаллар билан 20—30 сантиметр қалинликда бекитилади. Улар 30—40 даража совуққа чидайди. Ўтган йилдаги ўсган новдаларни сақлаб қолиш керак бўлса боғлаб қўйилган симлардан олиб 1,0—1,5 метргача қисқартириб чуқурга жойлаштириб, кўмиб қўйилади.

Жанубий районларда клематис уруғлари очиқ пушталарга сепилади. Майда уруғлардан апрель ойида майсалар ўса бошлайди.

Абдураҳим РАСУЛОВ,
биолог.

Рассом табассуми

— Бу оролда хўранда йўқ, шекилли.

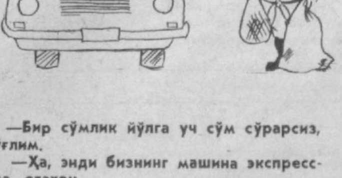

— Бир сўмлик йўлга уч сўм сўрарсиз, ўғлим.
— Ҳа, энди бизнинг машина экспрессда, отахон.

— Бай-бай-бай, кабобнинг гўшти яхлаган чандирдан қилинган экан-а. . .

Ғ. Алимов чизган расмлар.

ТЕЛЕПРОГРАММАЛАР

Душанба — 3 октябрь

⊙ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Қуролланган ва ўта хавфли». Бадиий фильм. 10.40 Мультфильмлар. 11.10 Ёзувчи Н. А. Островский ҳақида ҳужжатли фильм. 11.40 Янгиликлар.

* * *

16.00 Янгиликлар. 16.10 «Қайта қуриш прожектори». 16.20 «Болаларга ҳайвонлар ҳақида». 16.50 Болалар учун фильм. «Дельтада тревога». 18.05 «Объектив». 18.40 XIX партия конференцияси белгилаб берган йўлдан. 19.10 Аккордеонда В. Тамман чалади. 19.30 Фалсафий суҳбатлар. 20.10 Москва студент ва ёшлар хорининг концерти. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Нима? Қаерда? Қачон?». Телевизион викторина. 23.45 «Дунё воқеалари». 23.55 Актуал объектив. «Оролқум». Ҳужжатли фильм премьераси.

⊙ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

9.15 Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Рус адабиётида классицизм. 8-синф. 10.05 Итальян тили. 11.05 СПТУ ўқувчиларига. Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 11.35, 12.35 Тарих. 5-синф. 12.05 Ўқитувчи дарсига.

●

13.05 Киноафиша. 14.05 «Бута». Телевизион ҳужжатли фильм. 14.55 Янгиликлар. 15.05 «Анор оролларида». Бадиий фильм, субтитр билан («Мосфильм»).

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 «Асрлар бизга ўз сирларини очмоқда». Телевизион ҳужжатли фильм. 19.00 «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!». 20.00 Очиқ рояль. Р. Шуман. «Болалар саҳналари». 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Халқаро панорама». 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Аэропорт ҳаёти». Бадиий фильм. 23.40 Янгиликлар. 23.50 «Тонгги почта» музикали кўрсатуви (такрор).

⊙ ЎзТВ

15.00 «Кумуш ўтлоқ». Болалар учун фильм-концерт. 15.25 Экранда классик адабиёт. «Привалов миллионлари». Бадиий фильм. 1-серия. 16.45 Зоология. 17.15 «Шамолдан тез». Телефильм. 17.30 Информатика ва ҳисоблаш техникаси асослари. 18.00 Янгиликлар. 18.15 Мультфильм. 18.35 Мактаб ўқувчилари учун. «Санъат ғунчалари». 19.05 «Юз ёшли кичкинтой учун алла». Телефильм. 19.30 «Экологик кундалик». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 Долзарб интервью. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Ботир Зокиров». Музикали телефильм. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 А. Қаҳҳор. «Тобутдан товуш». А. Островский номли Тошкент театр ва рассомлик санъати институти студентларининг диплом спектакли.

⊙ ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

Сешанба — 4 октябрь

⊙ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Болаларга ҳайвонлар ҳақида». Ленинграддан кўрсатилади. 9.35 М. Апарцев. Б. Шчербаков. «Қадрдонларим, дилбандларим...». М. Горький номли СССР Москва Бадиий академик театрининг фильм-спектакли. 11.10 «Дон узра қўшиқлар». Ростов-Дондан кўрсатилади. 11.40 Янгиликлар.

* * *

16.00 Янгиликлар. 16.15 «Қайта қуриш прожектори». 16.25 Киров телевидение студиясининг программаси. 17.20 Қувноқ стартлар. 18.05 Рус композиторларининг асарларини А. Сафуллин ва И. Худолей ижро этади. 18.25 «Инсон. Ер. Коинот». 19.25 «Дунё воқеалари». 19.45 1988 йил қўшиқлари. 20.00 Қайта қуриш: муаммолар ва ечимлар. «Ноқоратупроқ йўллари». 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Жамият қалби: Беатрис тарихи». Телевизион бадиий фильм премьераси. 00.10 «Дунё воқеалари».

⊙ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

9.15 «Флотга қўмондонлик қиляпман, Шмидт». Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Теварак-атроф билан танишиш. 2-синф. 9.55 «Қаттиқ олов тухфалари». Илмий-оммабоп фильм. 10.05 Француз тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 10.55 «Ростов Великий». Илмий-оммабоп фильм. 11.05 СПТУ ўқувчиларига. Эстетик тарбия. 11.35, 12.35 Музика. 6-синф. 12.05 Француз тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.

* * *

13.05 «Аэропорт ҳаёти». Бадиий фильм. 14.30 Телевизион ҳужжатли фильмлар. 15.00 Янгиликлар. 15.10 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Бу ҳаммаси у ҳақда». Олти серияли телевизион бадиий фильм. 1-серия.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 Ритмик гимнастика. 19.15 Халқ куйлари. 19.25 Телевизион ҳужжатли фильм. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Мавзуга импровизация». 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Хоккей. СССР чемпионати. 23.45 «Космос: янги уйга йўл!». Телевизион ҳужжатли фильм. 00.35 Янгиликлар.

⊙ ЎзТВ

15.00 Болалар учун фильм. «Телефон билан содир бўлган уч воқеа». 15.25 «Привалов миллионлари». Бадиий фильм. 2-серия. 16.45 ЎзССР тарихи. Ўзбекистон Улуғ Ватан уруши йилларида. 17.15 Телефильм. 17.30 Совет давлати ва ҳуқуқи асослари. Социалистик давлатда аҳлоқ ва ҳуқуқ. 18.00 Янгиликлар. 18.10 «Инсон болаликдан бошланади». 18.55 «Ҳуқуқ-тартибот посбонлигида». СССР Ички ишлар министрлиги жиноят қидирув хизматининг 70 йиллигига. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Наштар». 20.30 «Ахборот». 20.50 Ўзбек куйларидан концерт. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Хирмонингизга барака!». 22.35 «Санъат усталари». ЎзССР халқ артисти М. Раҳимов.

⊙ ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА ДУШАНБА КЎРСАТАДИ.

Чоршанба — 5 октябрь

⊙ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Жамият қалби: Беатрис тарихи». Телевизион бадиий фильм (АҚШ). 10.50 Қувноқ стартлар. 11.35 Янгиликлар.

* * *

16.00 Янгиликлар. 16.15 «Қайта қуриш прожектори». 16.25 «Сент—Луисдан Янги Орлеангача». Телевизион очерк. 16.55 «Айболит ва Бармалей». Мультфильм. 17.10 Ҳужжатли фиильмлар премьераси. 17.55 «Музикали хазина». Қ. Дебюсси. 18.20 «Бошқача бўлиши мумкин эмас». Ички ишлар бошқармаси жиноят қидирув хизматининг 70 йиллигига. 19.20 «Дунё воқеалари». 19.35 Совет қўшиқларидан концерт. 19.50 Экранда биринчи марта. «Бошқалар сукут сақлаганда». Бадиий фильм (ГДР). 21.20 «Қайта қуриш прожектори». 21.30 «Время». 22.00 Футбол. Кубок эгаларининг кубоги 16 финал. «Металлист» —«Борац» (Югославия); УЕФА кубоги. 1/32 финал. «Торпедо» (Москва) — «Мальме» (Швеция). «Динамо» (Минск) — «Тракия». (Болгария). 23.45 «Дунё воқеалари».

⊙ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси

9.15 «Хазина кимга керак?». Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Гигиена ва физиология ҳақида суҳбатлар. 8-синф. 10.05 Немис тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 11.05 СССРнинг монументал санъати. 11.35, 12.35 Биология. 9-синф. 12.05 Немис тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.

* * *

13.05 Телевизион ҳужжатли фильм. 13.55 Камер концерти. 14.15 «Қадрдон ўтмиш». Ҳужжатли фильмлар премьераси. 14.55 Янгиликлар. 15.05 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Бу ҳаммаси у ҳақда». 2-серия.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 «Қишлоқ янгиликлари». 19.45 «...16 ёшгача ва ундан катталар». 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Реклама. 20.50 Ҳужжатли фильмлар экрани. 21.30 «Время». 22.00 «Қайта қуриш прожектори». 22.10 «Жиноят қидирув бўлими бошлиғининг ҳаётидан». Бадиий фильм (М. Горький номли киностудия). 23.40 Янгиликлар.

⊙ ЎзТВ

15.00 «Энг ширин қовун». Қўғирчоқ фильм. 15.10 «Чилангар Кова». Бадиий фильм. 16.45 ЎзССР тарихи. Ўзбекистон Улуғ Ватан уруши йилларида (рус.). 17.15 «Ўқитувчи Каменканинг таътиллари». Телефильм. 17.30 Ўзбек совет адабиёти. Ҳамза Ҳакимзода Ниёзий. «Бой ила хизматчи». 18.00 Янгиликлар. 18.15 «Типратикон, кучук ва Нико исмли бола». Мультфильм. 18.30 Мактаб ўқувчилари учун. «Пионерлар мамлакатида» (рус.). 19.15 «Омонёр». Концерт. 19.30 «Санъат олами». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 Долзарб интервью. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Грек куйлари». А. Апостолос чалади. 21.20 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 21.30 Москва. «Время». 22.00 Шоир Усмон Носир туғилган куннинг 75 йиллигига бағишланган юбилей кечаси. 23.45 Кўрсатувлар программаси.

⊙ ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ.

Пайшанба — 6 октябрь

⊙ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 Футбол. Европа кубоклари. 10.45 «Роппа-роса учдан ўн беш минут ўтганда». Мультфильм. 11.05 Янгиликлар. 11.15 «Бошқача бўлиши мумкин эмас». Жиноят қидирув хизматининг иши ҳақида.

* * *

16.00 Янгиликлар. 16.10 «Қайта қуриш прожектори». 16.20 «Биринчи синф ўқувчиси учун зирак». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси. 16.45 Горький телевидение студиясининг программаси. 17.35 «Қимматбаҳо бандероль». Мультфильм. 17.45 «...16 ёшгача ва ундан каттала» 18.30 НДР миллий байрами — Республика кунига. Германия Демократик республикаси телевидениесининг программаси. 19.30 «Дунё воқеалари». 19.45 Футбол. Европа чемпионларининг кубоги. 1/16 финал. «Гленторан» (Шимолий Ирландия) — «Спартак» (Москва); УЕФА кубоги. 1/32 финал. «Бордо» (Франция) — «Днепр» (Днепропетровск). 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Кинопрограмма». 23.45 «Дунё воқеалари». 23.55 Александр Розенбаум куйлайди.

⊙ МТ II

9.00 Эрталабки гимнастика.

Ўқув программаси.

9.15 «Қизил Армия куйчиси». Илмий-оммабоп фильм. 9.35, 10.35 Табиатшунослик. 2-синф. Қушлар кузда. 9.55 Илмий-оммабоп фильм. 10.05 Испан тили. 1-йил шуғулланаётганлар учун. 10.55 «Маржонларнинг сирли олами». 11.05 Монументал ва портрет ҳайкалтарошлиги. 11.35, 12.35 А. Н. Островский. «Момақалдироқ». 9-синф. 12.05 Испан тили. 2-йил шуғулланаётганлар учун.

* * *

13.05 «Жиноят қидирув бўлими бошлиғининг ҳаётидан». Бадиий фильм. 14.35 «Куйбишев шаҳри». Телевизион ҳужжатли фильм. 15.25 Янгиликлар. 15.35 Такрорий телефильмлар кундузги сеанси. «Бу ҳаммаси у ҳақда». 3-серия.

* * *

18.35 Янгиликлар. 18.45 «Чўртан балиқ амри билан». Мультфильм. 19.05 П. И. Чайковский номли халқаро конкурс лауреатлари. В. Овчинников (фортепьяно). 19.55 Реклама. 20.00 Ритмик гимнастика. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун». «Пантен» кооперативининг иш тажрибаси ҳақида (Ленинград). 21.15 1988 йил қўшиқлари. 21.30 «Время». 22.05 «Қайта қуриш прожектори». 22.15 Кулги кечаси кўрсатуви саҳифаларида. 23.30 Янгиликлар.

⊙ ЎзТВ

15.00 «Спорт, спорт, спорт». Кинопрограмма. 15.30 ГДРнинг миллий байрами — Республика кунига. «Кўл тубидаги хазина». Бадиий фильм. 16.45 Табиатшунослик. Табиат билан танишамиз. 17.15 «Ўрмон сирлари». Телефильм. 17.30 Физика. 18.00 Янгиликлар. 18.15 «Агросаноат ва озиқ-овқат Программаси». 18.45 «Ахборот» (рус.). 19.00 Футбол бўйича СССР чемпионати. «Пахтакор» — «Помир» (Душанба). Танаффус пайтида — «Ахборот». 20.50 Ўзбекистон Давлат телерадиоси мақомчилар ансамбли солистлари Г. Отақулова ва Ж. Раҳимов концерти. 21.30 Москва. «Время». 22.05 Москва. «Қайта қуриш прожектори». 22.15 «Ҳаёт қувончлари ва ташвишлари». Бухоро областидан кўрсатув. 23.35 Кўрсатувлар программаси.

⊙ ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ.

Сукунатга чўмилган гулбоғ,
Шивирлайди елларда япроқ.
Юлдузлардан олмасдан нигоҳ,
Ишқ васфини ўқийди дилдор.
Юрагида орзу кулади
Юрагига бир шавқ тўлади,
Чин муҳаббат—у қиз биладн—
Йўлларига нур сочмоғи бор.
Сочларини тарайди сабо,
Сўлим боғлар шивири—наво.
Қиз қалбида шундайин садо:
Мен ишқимга бўлгум вафодор.

Т. Каримов фотоси.

Зиёкор ҳақида

⊙ Ўқитувчи меҳнатининг ҳаётийлигини унинг эккан ниҳоли эмас, берган ҳосили белгилайди.

⊙ Ўқитувчи —ўқувчини бахт-иқболга етакловчи мураббийдир. Шунинг учун ҳам ўқитувчи ота-она меҳри билан барча имкониятларини ишга солиб талабаларни илм-фаннинг чағир тошли сўқмоқларидан сабр-тоқат билан олиб ўтишида иродали бўлмоғи лозим.

⊙ Ўқитувчи меҳнати — зиё. Ана шу нур билан ўқувчи олам тасвирини кўра олади.

⊙ Айрим кишилар қисқа умр кўрса-да, доимо эл орзусида бедор яшаб, ўз ҳалол меҳнати билан ҳаётимизни гулзорга айлантириш йўлида тер тўкади. Уларнинг умри боқийдир.

⊙ Инсон юз йил умр кўрса-ю ўзидан кейинги авлодларга барҳаёт мерос қолдирмаса, ундай кишиларни дунёга келиб яшамади десак бўлади.

Жуман ҲОТАМОВ тайёрлаган.

Устозимга

Ўқитувчим — устозим
Номингиз бунча улуғ!
Сиз онам — бағри ёзим
Гул байрам бўлсин қутлуғ!
Номингиздир мўътабар,
Инсонсиз — қалби порлоқ
Келажакка йўллайсиз,
Умримга ёқиб чироқ,
Фан илмининг сирини
Бизларга бахш этяпсиз.
Қўлимиздан етаклаб
Истиқболга элтяпсиз.
Сиз онамдек ардоқли
Покизадил устозим!
Байрам билан мен қутлаб
Бу кун қиламан таъзим!

Лобар ТОШҚЎЗИЕВА,
Тошкент шаҳридаги 248-мактабнинг 8-синф ўқувчиси.

Қулоққа чалинган гаплар

Мактаб ҳангомалари

⊙ Қишда сув яхлайди.
Элдор дарсда ухлайди.

(Деворий газетада босилган шеърдан).

⊙ Агар Наримоннинг тўполончилиги, иккичилиги, ишёқмаслигини ҳисобга олмасак, ўзи жуда яхши бола.

(Синф мажлисида айтилган гап).

⊙ Оқилага дарс тушунтирсам: «Боринг, бошқаларга ўргатинг, мен ҳамма фанларни сув қилиб ичиб юборганман» дейди-я!

(Ўқитувчининг директорга ҳасрати).

⊙ — Навбатчи! Каримов нега дарсга қатнашмаяпти?
— Каримовми? У танаффусда «қуённинг расми»ни чизиб кетди.

(Синф навбатчисининг гапидан).

⊙ Ўзи гул, сўзи гул, кулиши гул, юриши гул, сухани гул, даҳани гул, туриши гул.
Ҳилоли гул, зилоли гул, деволи гул, уволи гул...
(Ўқувчи йигитнинг Гулчеҳра исмли қизга ҳиргойисидан).

Дам олиш соатида

Кроссворд-мақол

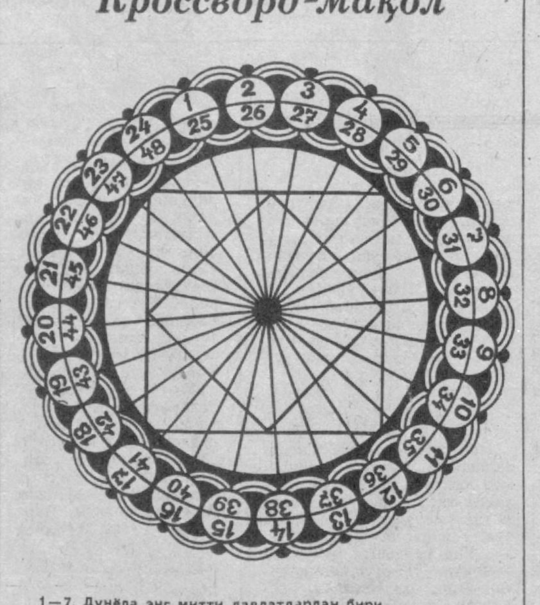

1—7. Дунёда энг митти давлатлардан бири. 6—12. Ҳинд халқ эпоси. 11—18. Ўзбекистон ССРдаги область маркази. 16—19. Африка қитъасидаги мамлакат. 18—22. Эстония республикасидаги дарё. 21—1. Болгариядаги порт шаҳар; 25—30. Ўзбек миллий чолғу асбоби. 29—32. Химиявий элемент. 31—36. Туркия пойтахти. 34—39. Кавказдаги тоғ. 38—44. Гул нави. 42—48. Драматург Комил Яшин асари. 48—26. Тонга ороллари группасидаги орол. Рақамлардан тўғри фойдаланиб қуйида яширилган ўзбек халқ мақолларидан бирини топинг-чи?

45—1—28—37; 39—29—28—40; —4—44—25—40—27;

Тузувчи Инобат МИРЗАЕВА.

ТЕЛЕПРОГРАММАЛАР

Жума — 7 октябрь

СССР КОНСТИТУЦИЯСИ КУНИ

⊙ МТ I

8.30 Янгиликлар. 8.45 СССР Конституцияси кунига. Ҳужжатли фильмлар. 9.25 СССР халқларининг қўшиқ ва рақслари. 9.55 «Биз билан бирга, худди биздек, биздан ҳам яхшироқ бажар». ГДРдан кўрсатилади. 10.55 Жаҳон халқларининг ижоди. 11.30 «Дунё воқеалари». 11.50 СССР халқ артисти Н. Кутузов раҳбарлигидаги СССР Давлат телерадиоси рус қўшиқлари академик хорининг концерти. 12.40 XIX партия конференцияси белгилаб берган йўлдан. «Мактаб: ўзгаришлар даври». Интернационал тарбия ҳақида (Литва ССР). 13.10 Киноафиша. 14.10 «Алексей Фатьянов ватанида ашула байрами». 15.10 МТ экранида биринчи марта. «Пилигрим» капитани». Бадиий фильм. 16.40 Совет қўшиқларидан концерт. 17.15 Мультфильмлар: «Пряник бобо», «Золушка». 17.40 «Сизни Людмила Семеняка таклиф этади». 19.00 «Нон азиз». Саккиз серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 1 ва 2-сериялар. М. Алексеевнинг шу номли романи асосида. 21.30 «Время». 22.05 Катталар учун мультфильмлар: «Телеманлар», «Ялангоёқ олим». 22.25 «Нигоҳ». Тунги информацион-музикали программа.

⊙ МТ II

8.30 Эрталабки гимнастика. 8.50 Мультфильмлар: «Шонли Бакури», «Қулоқсиз мушукча». 9.10 «Севимли Ватаним менинг». РСФСР халқ артисти А. Покровский иштирокида фильм-концерт. 10.20 СССР Давлат телерадиоси Катта симфоник оркестри ижросида М. Глинканинг симфоник миниатюралари. 10.50 «Делегатская кўчасидаги музей». 11.30 М. Шолохов. «Очилган қўриқ». РСФСР халқ артисти Ю. Каюров романдан парча ўқийди. 12.05 «Ақл ва қалб безовта». Челябинск политехника институти «Манекен» студентлар театри ҳақида. 13.20 «Боғ». Бадиий фильм. 14.45 «Фантазёрлар». Олмаотадан кўрсатилади. 15.10 СССР Конституцияси кунига. Ҳужжатли фильмлар: «Шундай оддий оғир кун...», «Зулайҳо». 15.50 А. Вивальди. РСФСР халқ артисти М. Хомицев ва Латвия ССР давлат филармонияси камер оркестри ижросида виолончель ва оркестр учун концертлар. Дирижёр — Латвия ССРда хизмат кўрсатган санъат арбоби Т. Лифшиц. 16.45 «Умр баҳори». Телевизион ҳужжатли фильм. 17.30 «Чигиртка». Бадиий фильм. 18.55 «Қаерга учяпсан, Витар?». Мультфильм. 19.15 «Россияга меҳр-муҳаббат билан». Н. Осипов номли Давлат академик рус халқ оркестрининг концерти. 20.05 «Шундайлигича...». Ёшлар портретлари. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Таништиришга рухсат этинг, Маяковский» 21.30 «Время». 22.05 «Тўлов». Бадиий фильм. 23.30 Янгиликлар.

⊙ ЎзТВ

9.00 «Ильични ёдлаб тур». Ҳужжатли фильм. 10.00 «Биз тинчлик истаймиз». Адабий композиция. 10.30 «Пойтахтимиз меҳмонлари». Н. Осипов номли Давлат академик рус халқ оркестри. 11.40 «Бахтли болалик». Концерт. 12.10 Телетомошабинларнинг талабларига биноан. «Афоня». Бадиий фильм. 13.35 «Дўстлик тароналари». Музикали программа.

* * *

18.00 Кўрсатувлар программаси. 18.05 «Бизнинг уй». Мультфильм. 18.15 «Рус тили барчага». 18.45 «Бойсунга баҳор келганда...». Фильм-концерт премьераси. 19.15 «Оролни сақлаб қола оламизми?» (рус.). 19.45 «Бугун — СССР Конституцияси куни». 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 Долзарб интервью. 20.30 «Ахборот». 20.50 «Бахт ва иқбол тароналари». Музикали программа. 21.30 Москва. «Время». 22.05 «Кино, кино, кино». Кинокўрсатув. 23.35 Кўрсатувлар программаси.

⊙ ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

19.25 «Тергов практикасидан бир воқеа». Бадиий фильм. 20.50 «Табиат ва биз». Кинопрограмма.

ДУШАНБА КЎРСАТАДИ.

21.30 Москва. «Время». 22.05 «Омад Сизга ёр бўлсин, пахтакорлар!». 23.05 «Қизил ўқ». Бадиий фильм.

Шанба — 8 октябрь

⊙ МТ I

7.00 «120 минут». 9.05 «Нега ва нима учун?». Болалар учун кўрсатув. 9.35 «Ўртоқ секретарь». КПСС Липецк область Добровский район комитети ҳамда унинг биринчи секретари Б. Ф. Топорковнинг қайта қуриш шароитларидаги иши ҳақида телевизион ҳужжатли фильм. 10.30 Ҳаракат хавфсизлиги учун. 11.00 Бутуниттифоқ журналистлар конференцияси. «Литературное обозрение» журнали. 12.10 Футбол. УЕФА кубоги. 1/32 финал. «Аустрия» (Австрия) — «Жальгирис» (Вильнюс). Австриядан кўрсатилади. 13.50 ВЛКСМ 70 йиллигига. «Биринчи йигит». Телевизион бадиий фильм («Мосфильм»). 1 ва 2-сериялар. 16.20 Демократияни ўрганамиз. «Мелков воқеаси». 17.05 «Социализм мамлакатларида». Тележурнал. 17.35 «Ҳамма учун ва ҳар бир киши учун». «Дзинтарс» парфюмерия фирмаси ҳақида. 18.05 «Кечага таклиф... Владимир Винокур». 19.05 «Учинчи саватдаги сир». Телевизион публицистик фильм премьераси. 20.15 «Нон азиз». Саккиз серияли телевизион бадиий фильм премьераси. 3-серия. 21.30 «Время». 22.05 Давлат Марказий концерт зали таништиради... И. Резник вернисажи. 23.45 Янгиликлар.

⊙ МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг!

«Тафаккур программаси.

8.45 «Истиқбол». ЧССР телевидениесининг илмий-оммабоп кўрсатувлари саҳифаларида. 9.35 Телевизион театр абонементи. А. Попов. «Классик артист Г. Ибсен». 11.15 «Здоровье». 12.00 «Қайта қуриш ва ҳуқуқ». 12.15 «Дин ва жамият». 12.50 Йил фасллари. 13.50 «Уй академияси». 14.20 «Мўъжизасиз мўъжизалар».

* * *

15.20 «Музикали портрет». Антони Вит. 15.55 «Рамзеснинг найранглари». Мультфильм. 16.35 «Менинг депутатим». Бадиий фильм, субтитр билан. 18.00 «Қишлоқ хўжалиги». Киножурнал. 18.20 Иттифоқдош республикалар студияларининг фильмлари. «Тажрибали учувчи ҳикояси». Телевизион бадиий фильм премьераси. 19.25 «Москва циркининг комик артисти Карандаш». «Барча масхарабозлар» туркумидан эстрада-цирк томошалари. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 Мотокросс. «Дружби Москви» кубоги. 21.30 «Время». 22.05 Иттифоқдош республикалар студияларининг фильмлари. «Бир қултум озодлик». Телевизион бадиий фильм премьераси. 1 ва 2-сериялар. Танаффус пайтида (23.10) — Янгиликлар.

⊙ ЎзТВ

9.00 «Ассалому алайкум». Информацион-музикали программа.

* * *

10.00 «Шанба экрани». Кинопрограмма. 10.30 «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Интернационал дўстлик клуби». 11.15 А. Орипов ижоди (такрор. рус.). 11.45 «Ленининг назарий меросини ўрганамиз». Маданият ҳақида ленинча таълимот. 12.15 «Рассом ва китоб» (рус.). 12.50 «Соҳилга рухсат». Бадиий фильм. 14.15 «Замандас». Қишлоқ хўжалиги ходимлари учун программа (қозоқ тилида). 15.15 Ўқитувчи. Марғилон шаҳридаги 1-болалар уйининг директори Муножот Ботирова билан учрашув.

* * *

18.00 Кўрсатувлар программаси. 18.05 «Мўми-Долга куз келди». Мультфильм. 18.25 Ўсмирлар учун: «Тенгдошлар». 19.10 «Ҳинд киноси ҳақида бир неча сўз». Кинокўрсатув. 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.20 «Шеърият дафтаридан сатрлар». 20.30 «Ахборот». 20.50 «Цирк! Цирк! Цирк!». 21.30 Москва. «Время». 22.05 Пахтакорлар учун кечки музикали программа. 23.25 «Қаҳрамонларсиз». Ҳужжатли фильм. 23.55 Кўрсатувлар программаси.

⊙ ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА ДУШАНБА КЎРСАТАДИ.

18.00 Кўрсатувлар программаси. 18.05 «Кичкина деманг мени». 18.45 «Жаҳон бир ҳафта ичида». 19.00 «Новости». 19.20 «Ўтмиш хотираси». Тожикистоннинг топонимикаси. 20.00 «Ахборот». 20.25 Пушкин номли Ленинобод музикали комедия театри артистлари иштирокида музикали программа. 21.30 Москва. «Время». 22.05 «Пири анчуманоро». Ҳикмат Ризо. 22.55 «Муҳаббат бурчи». Бадиий фильм (рус.).

Якшанба — 9 октябрь

⊙ МТ I

8.30 Янгиликлар. 8.45 Ритмик гимнастика. 9.30 «Рассомлар серсоқол туғиладилар». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (ЧССР). 9.50 «Спортлото» тиражи. 10.00 «Будильник». 10.30 «Совет Иттифоқига хизмат қиламан!». 11.30 «Тонгги почта». Музикали кўрсатув. 12.00 «Саёҳатчилар клуби». 13.00 «Музикали киоск». 13.30 «Қишлоқ янгиликлари». 14.30 «Здоровье». 15.10 «Бизнинг бурчимиз». Сабр-тоқат». Уруш даврида колхозларда хизмат қилган қишлоқ хотин-қизларининг тақдири ҳақида. 16.00 Эртак ҳузурида меҳмонда. «Иванко ва шоҳ Поганин» («Укртелефильм»). 17.35 «Жонли планета». Ўн икки серияли ҳужжатли фильм премьераси. 11-серия. — «Дунё океани» (Буюк Британия). 18.30 «Халқаро панорама». 19.15 Мультфильмлар: «Робинзон Кузя», «Митя ва микробус». 19.45 В. А. Моцарт. 40-соль-минор симфонияси. Москва Давлат филармонияси академик симфоник оркестри ижро этади. Дирижёр — СССР халқ артисти С. Сондецкис. 20.15 «Нон азиз». Телевизион бадиий фильм премьераси. 4-серия. 21.30 «Время». 22.05 «КВН». Иккинчи ярим финал. Бошқирдистон қишлоқ хўжалик институти ва МДУ командалари учрашуви. 00.05 Янгиликлар.

⊙ МТ II

8.30 Зарядкага сафланинг!

«Тафаккур» программаси

8.45 Совет поэзияси. Тициан Табидзе. 9.30 «Эрудит». Илмий-оммабоп фильмлар: «Мулоҳаза учун ахборот», «Яқинлашув», «Буюмларнинг ўзгартувчан табиати». 10.30 «Портретлар». И. А. Бунин. 11.30 Иқтисодий билимлар асослари. «Агро» тележурнал. 12.00 «Саёҳатчилар клуби». Жаҳон туризм кунига. 13.05 «Фан: назария, тажриба, практика». 13.35 Рус тили. 14.05 Иттифоқдош республикалар студияларининг фильмлари. «Қиз узатиб борганда». Бадиий фильм («Ўзбекфильм»). 15.10 Мамлакат театрлари намойиш этади. «Биз ёнма-ён яшаймиз». Бурятия АССР Давлат рус драма театри фильм-сепктаклининг премьераси. Автор — С. Любозеров. 17.00 Останкино концерт студиясида ёзувчи Анатолий Ананьев билан учрашув. 18.20 Телевизион музикали абонемент. Д. Ойстрах. 3-кўрсатув — «Мастер». 19.20 Реклама. 19.25 «Аслига қайтиш». Телевизион ҳужжатли фильм премьераси (Новосибирск). 19.55 «Очиқ чеҳрали масхарабоз». СССР халқ артисти О. Попов иштирокида цирк томошалари. 20.30 Тунингиз хайрли бўлсин, кичкинтойлар! 20.45 «Ҳамоҳанг». Концерт-очерк. 21.30 «Время». 22.05 «Охирги вагонга ким чиқади». Бадиий фильм («Молдовафильм»). 23.30 Янгиликлар.

⊙ ЎзТВ

9.00 «Ассалому-алайкум». Информацион-музикали программа. 10.00 А. Файнберг. «Оқ сонетлар поэмаси». Автор ўқийди (рус.). 10.25 «Биргаликда куйлаймиз» (такрор.). 10.45 «Дала ҳовли юмушлари» (рус.). 11.15 Болалар учун театр. «Шўх бўталоқ». Республика қўғирчоқ театрининг спектакли. 12.00 Спорт программаси. 1. Чим устида хоккей бўйича СССР чемпионати. «Политотдел» —«СКИФ» (Москва). Олий лига хотин-қизлар командаларининг матчи ҳақида репортаж (ёзиб олинган). 2. «Шахмат мактаби». 13.10 «Тақдиринг қўлингда». Бадиий фильм («Ўзбекфильм»). 14.25 Мактаб ўқувчилари учун «Қувноқ стартлар». Молдавия ва ҚҚАССР ўқувчилари мусобақалашадилар. 15.30 ВЛКСМ 70 йиллигига. «Ёшлик» студияси кўрсатади. «Комсомол ва қайта қуриш» (рус.). 16.00 «Озиқ-овқат Программаси— амалда». Қўқон ёғ-мой комбинатининг иши ҳақида. 16.35 Реклама.

* * *

17.45 Кўрсатувлар программаси. 17.50 Мактаб ўқувчилари учун. «Қўшиғим, жон қўшиғим». 18.30 «Шосседаги уч киши». Бадиий фильм («Мосфильм»). 20.00 «Ахборот» (рус.). 20.15 «Қизиқишларинг олами». Наманганлик ҳаваскор орнитолог А. Қаҳҳоров ҳақида ҳикоя (рус.). 20.30 «Ахборот». 20.50 «Бобомурод Ҳамдамов куйлайди. Фильм-концерт («Ўзбектелефильм»). 21.30 Москва. «Время». 22.05 Фольклор-этнографик ансамблининг концерти. Қўқон шаҳридан кўрсатув. 23.05 «Солдатлар пенсияда». Ҳужжатли фильм. 23.35 Кўрсатувлар программаси.

⊙ ТОШКЕНТ ШАҲРИ ВА ТОШКЕНТ ОБЛАСТИ УЧУН ПРОГРАММА

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ.

16.15 Реклама. 16.30 «Новинки» киноклуби. 17.55 Маусар Минцаев. «Йўл бизни уйимизга олиб боради». Телефильм-концерт. 18.20 Инсон ва табиат. «Қушлар кузи». Телефильм. 18.30 Москва. «Халқаро панорама». 19.15 «Дўстлигимиз — бойлигимиз». Цинь-Цзянь уйғур автоном районидаги уйғур музика драма театри артистлари иштирокида концерт. 20.15 «Бошқирд асали». Телефильм. 20.30 «Телеарена» почтаси. 21.30 Москва. «Время». 22.05 «Соябон остидаги иккovлон». Бадиий фильм (рус.).

Редактор Т. М. ҚОЗОКБОЕВ.

ТОШКЕНТ оқшоми

Ўзбек ва рус тилларида мустақил равишда нашр этилади.

«Тошкент оқшоми»

(«Вечерний Ташкент») — орган Ташкентского горкома Компартии Узбекистана и городского Совета народных депутатов.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри.

РЕДАКЦИЯ АДРЕСИ: 700083, Тошкент, Ленинград кўчаси, 32.

ТЕЛЕФОНЛАР: бўлимлар: партия турмуши ва пропаганда — 32-54-19; совет қурилиши ва халқ контроли — 32-54-34; саноат, транспорт ва алоқа — 33-08.74, 32-57-84; шаҳар хўжалиги, савдо ва маиший хизмат — 32-55-39, капитал қурилиши — 32-58.85; фан ва ўқув юртлари — 32-53.10; физкультура ва спорт, ҳарбий-ватанпарварлик тарбияси — 32-55.32; маданият — 32-53-83; ахборот — 33-28-95; хатлар ва оммавий ишлар —33.29-70; иллюстрация — 32-55-37; жамоатчилик редакцияси — 33.99-42, 32-53-66; «Ташкентская неделя» рекламалар идораси — 32-56.84; эълонлар — 33-81-42.

Р. — 15802. Якшанбадан ташқари ҳар куни чиқади. Ички саҳифаларга 19.50 да қўл қўйилган. (График бўйича 17.00 да қўл қўйилиши лозим). А.2225 Тиражи — 108.220. Индекс 64690. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10.